

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ДІБРОВА СВІТЛАНА ВАДИМІВНА

Допускається до захисту:
в.о. завідувача кафедри
теорії і практики перекладу
канд. філол. наук
А. А. Воловик
«__» _____ 20__р.

«ПОХОДЖЕННЯ ТА ПРИЙОМИ ПЕРЕКЛАДУ ОНІМІВ УКРАЇНСЬКОЮ І
РОСІЙСЬКОЮ МОВАМИ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ РЕЯ БРЕДБЕРІ «451°
ПО ФАРЕНГЕЙТУ»»»

Спеціальність 035 «Філологія»

Спеціалізація 035.041 «Германські мови та літератури (переклад включно),
перша англійська»

Освітня програма

«Англійська та друга іноземна мови та літератури (переклад включно)»

Магістерська робота

Науковий керівник:

к.філол.н.

Григошкіна Ярослава Володимирівна

Оцінка: ____ / ____ / ____

(бали/за шкалою ЕКТ5/за національною шкалою)

Голова ЕК: _____

(підпис)

Вінниця 2020

АНОТАЦІЯ

Діброва С. В. Походження та прийоми перекладу онімів українською і російською мовами (на матеріалі роману Рея Бредбері «451° по Фаренгейту»). Спеціальність 035 Філологія. Спеціалізація 035.04 Германські мови та літератури (переклад включно). Освітня програма Мова і література (англійська). Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2020. – 78 сторінок.

Магістерську роботу присвячено вивченню способів перекладу та класифікації власних назв англійської мови та їхнього українського та російського перекладу, а також їхньому походженню.

Матеріал дослідження включає англійські, українські та російські власні назви із зазначеного твору. Обсяг вибірки становить 115 лексичних одиниць.

Було узагальнено суть понять «ономастика» та «етимологія», охарактеризовано види онімів, типи їхнього походження та прийоми перекладу українською та російською мовами. Було визначено, що найбільший відсоток онімів складають власні імена людей – антропоніми. В українському перекладі переважає прийом калькування, тоді як в російському – транскрипція. Щодо походження власних назв, то у тексті оригіналу переважає питома лексика, а саме власний підтип. У тексті російською мовою переважає запозичення з англійської мови.

Ключові слова: власні назви, ономастика, оніми, прийоми перекладу, етимологія, походження.

SUMMARY

Dibrova S. V. Origin and Translation Techniques of Proper Names into Ukrainian and Russian (based on the novel "451 Fahrenheit" by Ray Bradbury).

Speciality 035 Philology. Specialization 035.04 Germanic Languages and Literatures (including translation). Educational Programme Language and Literature (English).

Vasyl' Stus Donetsk National University, 2020. – 78 pages.

The Master's research paper is devoted to the study of translation methods and classification of English proper names and their Ukrainian and Russian translations, as well as to their origin.

The empiric material of the research includes English, Ukrainian and Russia proper names selected from the mentioned novel. The sample size comprises 115 lexical units.

The research paper allowed to generalize the essence of the concepts "onomastics" and "etymology" and to characterize the types of onyms, types of their origin and methods of translation into Ukrainian and Russian. It was determined that the largest percentage of onyms are proper names of people – anthroponyms. The method of loan translation turned out to be more common for the Ukrainian translation, while the Russian translation was more focused on transcription. As for the origin, English text mainly consists of specific vocabulary, namely its own subtype. The borrowing from English is more common for the text in Russian language.

Keywords: proper names, onomastics, onyms, translation methods, etymology, origin.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЛАСНИХ НАЗВ.....	
1.1. Рей Дуглас Бредбері та його роман «451° за Фаренгейтом».....	
1.2. Ономастика як наука	
1.3. Розділи ономастики та що вони вивчають	
1.4. Аспекти та методи ономастичного дослідження	
1.5. Переклад власних назв та його види.....	
1.6. Етимологія як наука.....	
1.7. Етимологія англійської мови.....	
1.8. Етимологія російської мови.....	
1.9. Класифікація типів походження власних назв.....	
1.10. Визначення якості перекладу українською та російською мовами...	
Висновки до Розділу 1.....	
РОЗДІЛ 2. ВИДИ ОНІМІВ У РОМАНІ Р. БРЕДБЕРІ «451° ЗА ФАРЕНГЕЙТОМ» ТА ЇХНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ ТА РОСІЙСЬКОЮ МОВОЮ.....	
2.1. Види онімів у творі Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом»	
2.2. Переклад власних назв у романі Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом» українською мовою.....	
2.3. Переклад власних назв у романі Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом» російською мовою.....	
2.4. Типи походження власних назв у творі Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом» у мові оригіналу.....	
2.5. Типи походження власних назв у творі Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом» російською мовою.....	
Висновки до Розділу 2.....	
ВИСНОВКИ.....	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	

ВСТУП

Робота присвячена аналізу власних назв та їхнього походження на прикладі відомого художнього твору Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом». Власні назви та їх переклад є надзвичайно важливою частиною мовознавства. Важливо правильно передати значення слова та донести повідомлення до адресата.

Обрана тема зацікавила таких дослідників, як Сизранова Галина Юріївна [26], Пасхалов Анатолій Павлович [23], Вітольд Ташицький [28] та Андрій Зубко [41]. Виноградов Венедикт Степанович [7], Влахов Сергій Іванович [8], Флорін Сидер Петрович [8], та Комісаров Вілен Наумович [17] досліджували безпосередньо види перекладу власних назв.

Актуальність даної роботи зумовлена необхідністю системного опису видів власних назв та видів їх перекладу українською мовою. Дослідження доробків Рея Дугласа Бредбері у сфері мовознавства є досить поширеним.

Наприклад, О. М. Кібалка у своєму авторефераті «Модифікація чарівно-казкових елементів у американській і російській науково-фантастичній літературі 1950-80-х рр. (Р. Бредбері, К. Саймак, А. і Б. Стругацькі та К. Буличов) досліджувала особливості зв'язку фольклорної чарівної казки та науково-фантастичних творів а також роботу ознак казки (наприклад, казкові образи, сюжети, мотиви тощо) у творах російськи та американських письменників у сфері наукової фантастики. Також було проведено аналіз змін традиційний образів часу та простору у казках (море, ліс, дорога тощо) зосереджуючи увагу на манерах роботи зазначених письменників та фольклорної семантики. О. М. Кібалка також визначила, які функції виконують казкові елементи у досягненні цілей автора та у зображенні науково-фантастичної картини.

І. В. Шишкіна у своїй праці «Семантика і поетика "fantasy" у новелістиці Р. Бредбері 1960 - 70-х рр.» стала перша серед вітчизняних літературознавців провела обширний філологічний аналіз творів Рея Бредбері. Автор зосередила

свою увагу на індивідуальні особливості творчості Бредбері, а також на тому, як твори зазначеного письменника пов'язані більш ранніми традиціями літератури. Було розглянуто одвічне питання Добра і Зла у роботах автора та його індивідуальний творчий підхід до вирішення проблем у творах. Також було встановлено, що письменник створив власний жанровий винахід, що полягає у фантазійному зображенні реальних відомих митців. Автор також звернула увагу на ліричність робіт Бредбері та на те як вони тісно пов'язані із поезією.

У роботі Н. І. Панасенко Н. І. «Категорія художнього часу в творчості Рея Бредбері» розглянуто художній час та його властивості як одиниць текстової категорії а також те, як він реалізується у доробках Бредбері. Проаналізовано таке поняття як «хронотип» та його види.

У роботі О. В. Ємець увага зосереджується зокрема на основних стилістичних засобах Рея Бредбері – цитати та інтертекстуальні алюзії – для передачі парадоксу у творах.

На міжнародній науково-практичній конференції «Сучасна філологія: теорія і практика» також було один із творів Рея Бредбері «Марсіанські хроніки». Зокрема, увагу було зосереджено на функції означеного артикаля в перекладі зазначеного твору українською мовою.

На іншій міжнародній науково-практичній конференції «Фаховий та художній переклад: теорія, методологія і практика» увага була зосереджена на творі Рея Бредбері «Кульбабове вино», а зокрема на способи відображення концепції людини та світу та саму концепцію як таку.

Метою роботи є визначення видів власних назв у художньому творі та визначення особливостей їх перекладу. Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких основних **завдань**:

- інтерпретувати суть поняття «ономастика» опираючись на роботи відомих дослідників;

- інтерпретувати види онімів (власних назв) опираючись на роботи відомих дослідників;
- інтерпретувати види перекладу власних назв українською мовою, опираючись на роботи відомих дослідників;
- інтерпретувати суть поняття «етимологія», опираючись на роботи відомих дослідників;
- інтерпретувати типи походження слів опираючись на роботи відомих дослідників;
- дослідити, які види онімів були використані у творі Р. Бредбері «451° за Фаренгейтом»;
- дослідити, які прийоми перекладу власних назв застосовувались при перекладі роману Р. Бредбері «451° за Фаренгейтом» українською мовою;
- дослідити, які прийоми перекладу власних назв застосовувались при перекладі роману Р. Бредбері «451° за Фаренгейтом» російською мовою;
- виявити мови-джерела, де виникли лексеми, що аналізуються на матеріалі роману Р. Бредбері «451° за Фаренгейтом» англійською, українською та російською мовами.

Об'єктом дослідження є власні назви та способи їх перекладу українською мовою на прикладі роману Р. Бредбері «451° за Фаренгейтом».

Предметом вивчення є переклад онімів твору Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом» та їхня семантична класифікація.

Матеріалом дослідження слугували власні назви з роману Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом» та його перекладу українською мовою та російською мовами.

Для досягнення поставленої мети використовувалися такі **методи дослідження**: описовий метод, метод порівняльного аналізу, статистичний метод, метод перекладацького аналізу та компонентний аналіз.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження викладено у доповіді на міжнародній науково-практичній конференції «Сучасна філологія: актуальні наукові проблеми та шляхи вирішення» (Південноукраїнська організація «Центр філологічних досліджень», Одеса, 2019 р.) а також на I Міжнародній науково-практичній конференції "Achievements and Prospects of Modern Scientific Research" (Буенос-Айрес, Аргентина, 2020 р.)

Структура й обсяг роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків та списку використаної літератури.

Перший розділ роботи називається «Наука ономастика та її предмет дослідження». У пункті 1.1 першого розділу йдеться про творчість Рея Дугласа Бредбері, твір якого було взято для вибору досліджуваного матеріалу. Також розповідається про сам роман «451° за Фаренгейтом» то коротко описується його зміст.

У пункті 1.2 першого розділу узагальнюється поняття науки про власні назви – ономастики, наводяться різні класифікації власних назв, розповідається про підходи до вивчення власних назв, про погляд дослідників історії та філологів на ономастику як науку, методи дослідження власних назв, функції ономастики, розвиток ономастики як науки.

У пункті 1.3 йдеться про розділи ономастики та предмет їхнього вивчення, а у пункті 1.4 – про аспекти та методи ономастичного дослідження.

У наступному пункті йдеться уже про способи перекладу власних назв українською мовою. У наступному пункті (1.5) йдеться уже про способи перекладу власних назв українською мовою. Розповідається про три основних прийоми перекладу власних назв – транскрипція, транслітерація та калькування.

У пункті 1.6 розглядається наступна наука про власні назви – етимологія, що вивчає походження слів. Розповідається про її значення для інших наук, її типи, а також методи дослідження. У пунктах 1.7 та 1.8 детальніше розповідається про етимологію англійської та російської мов.

У пункті 1.9 розглядається класифікація типів походження слів. За основу взято класифікацію Просалової Я. В.. Автор поділяє типи походження на питому (споконвічну) лексику, що поділяється на успадковану та власну, запозичену та залишковий тип.

Далі порівнюється якість перекладів зазначеного роману російською та українською мовами. Визначено, що обидва переклади мають високу якість виконання.

У висновках до першого розділу підсумовується вся вище описана інформація.

Другий розділ є практичним. У пункті 2.1 розглядаються види онімів у творі Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом». Визначено, що найбільша кількість власних назв належить до антропонімів, тобто власних імен людей. Найменшу кількість нараховує категорія зоонімів – власних назв тварин.

У пункті 2.2 розглядається переклад власних назв у романі Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом» українською мовою. Визначено, що переважає калькування і найменше вживається транслітерація.

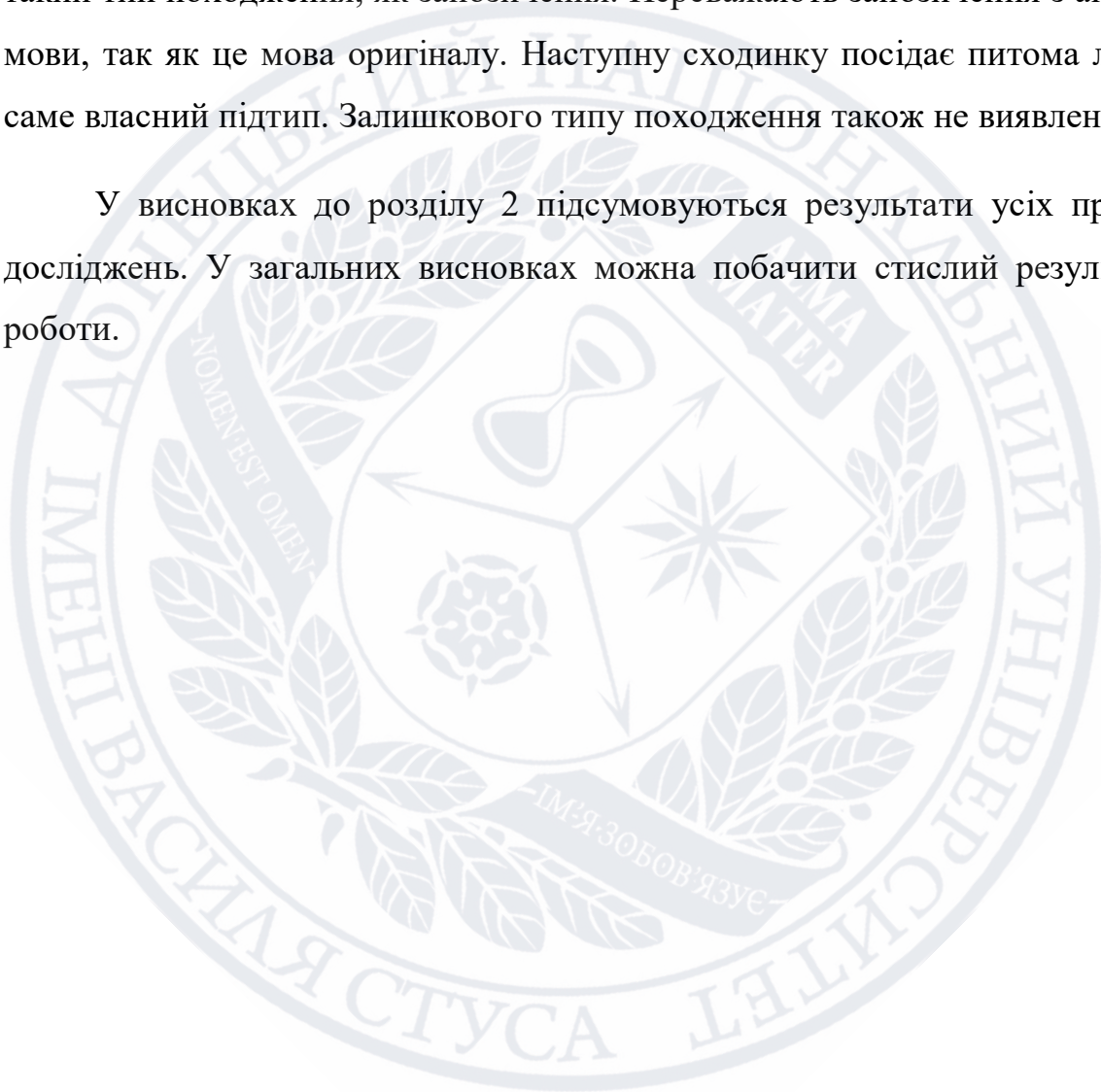
У пункті 2.3 також розглядається переклад власних назв у романі Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом», проте уже російською мовою. Визначено, що найбільш вживаною є транскрипція, а найменш вживаною – транслітерація.

У пункті 2.4 було розглянуто типи походження власних назв у романі Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом» мовою оригіналу. Було визначено, що найбільша кількість власних назв належить до питомої (споконвічної) лексики,

четверта частина досліджуваних власних назв належить до запозичення, а власних назв залишкового типу не виявлено взагалі.

У наступному пункті (2.5) досліджуються типи походження власних назв у романі Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом», проте уже російською мовою. Визначено, що у тексті роману, перекладному російською мовою переважає такий тип походження, як запозичення. Переважають запозичення з англійської мови, так як це мова оригіналу. Наступну сходинку посідає питома лексика, а саме власний підтип. Залишкового типу походження також не виявлено.

У висновках до розділу 2 підсумовуються результати усіх проведених досліджень. У загальних висновках можна побачити стислий результат усієї роботи.

РОЗДІЛ 1. НАУКА ОНОМАСТИКА ТА ЇЇ ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1 Рей Дуглас Бредбері та його роман «451° за Фаренгейтом»

Рей Дуглас Бредбері— американський письменник, народився 22 серпня у Вокігані, штат Іллінойс. Розпочав свою письменницьку діяльність як науковий фантаст. Всесвітньо відомим автор став завдяки своїм збіркам оповідань «Марсіанські хроніки» (1950), «Золоті яблука сонця» (1953), та роману «451° за Фаренгейтом» (1953). У повісті «Кульбабове вино» (1957) показав себе як справжній майстер ліричної прози [Семків 23].

Твори Рея Бредбері здебільшого фантастичні. Вони наповнені любов'ю до життя та гуманізмом. В них яскраво виражений протест проти цивілізації комп'ютерів та машин. Українською мовою окремі твори письменника переклали О. Терех, Д. Стельмах, В. Попов, Є. Крижевич, Р. Доценко, О. Буценко, Б. Саликта та багато інших [Шалагінов 26].

Роман-антиутопія «451° за Фаренгейтом» побачив світ у 1953 році і став яскравим прикладом жанру наукової фантастики. У творі автор зображує майбутнє суспільство, де панує тоталітаризм. Влада взяла під контроль не лише життя, але й мислення людей. Вона створює однотипних зомбі, яким не цікаво нічого крім телевізійних шоу та техніки. Читати книжки вважається незаконним та суворо карається. За утримання будь-якої літератури громадян заарештовують та спалюють їх будинки та самі книжки. Для цього існує спеціальна професія [52].

Якщо у реальному світі робота пожежника полягає у гасінні пожежі, то у світі Рея Бредбері все навпаки. У романі «451° за Фаренгейтом» пожежники спалюють будинки разом із книжками. Саме вони є опорою режиму і гарантією того, що люди не читатимуть жодної літератури [64].

Пожежником працює і головний герой роману, Гай Монтег. Він живе нормальним життям і цілком задоволений своєю роботою. Проте, одного дня він

зустрічає дівчину на ім'я Кларіс Маклелен. Саме вона руйнує його одноманітний світ ілюзій і пробуджує у ньому людину. Поступово головний герой розуміє, що його життя штучне. Він не міг згадати зустрічі з дружиною, не розумів, що відчуває до неї, і почав питати самого себе, чи є його робота правильною і чому влада так завзято бореться з книжками та людьми, які їх утримують [52].

Переломним моментом для Монтега став день, коли команді пожежників довелось спалити будинок та бібліотеку разом із власницею. Головний герой розчарувався у своїй роботі та вирішив змінити своє життя. Виявилось, що протягом років своєї роботи він викрадав деякі книжки, які підлягали спаленню, та ховав їх у себе вдома. Разом із дружиною, яка була категорично проти цього, він вирішив прочитати їх. Згодом він знайшов професора на ім'я Фабер. Разом вони хотіли зруйнувати систему.

Проте, дружина Монтега, Мілдред, виказала його, зруйнувавши план. Їхній будинок спалюють, і головний герой змушений утікати. В решті, за порадою Фабера, він знаходить групу одностудців, шанувальників книжок, що зберігають знання у своїй голові. Гай Монтег стає частиною цієї групи [64].

Рей Бредбері написав "451° за Фаренгейтом" лише за 9 днів, у бібліотеці Каліфорнійського університету. Автор надрукував роман на орендованій за 10 центів друкарській машинці [55]. Попри все, книжка стала надзвичайно популярною та була включена до переліку 100 найкращих англомовних науково-фантастичних романів за період з 1949 по 1984 рік найавторитетнішим шотландським критиком, Дейвідом Прінглом [59].

1.2 Ономастика як наука

Ономастика – це наука, що вивчає власні імена та їх функціонування в мові та суспільстві, закономірності їх утворення, перетворення та розвиток. Наука виникла в результаті взаємодії досліджень з історичного джерелознавства і лінгвістики [41, с. 1].

Наука досліджує оніми (власні назви) – слова та словосполучення, що позначають індивідуальні назви окремих об'єктів. В той час як загальні назви об'єднують ряд певних об'єктів, власні назви вирізняють їх з групи однотипних.

У своїй праці «Структура онімного простору української мови» М. Торчинський зазначає: «власні назви, або оніми, вважаються мовною універсалією, оскільки вони наявні майже в усіх мовах світу, функціонують із давніх часів, вживаються масово, демонструють спільність своїх основних ознак». [51]

Онім містить в собі інформацію про особливості об'єкту, історичну епоху, під час якої виникла дана назва, етнос, який її створив, мова, на якій була створена назва, і так далі [46].

З часом у дослідженнях з'явилося два основних підходи у вивченні власних назв.

Перший підхід об'єднував вчених, які використовували оніми у якості історичного джерела. Другий об'єднував вчених-філологів, які використовували власні назви задля дослідження історії мови. Саме тому дослідники історії вважають ономастику спеціальною історичною дисципліною, а філологи – частиною лінгвістики і дослідницьким об'єктом історії мови.

Тому в онімах є конкретний зміст та форма власної назви. Філологія займається дослідженням лексичної форми власної назви, а вивченням конкретного змісту та тлумаченням займаються історики.

Власні назви виникли в процесі розвитку мови. Від загальних назв відрізняються тим, що належать одному конкретному об'єкту. Поділ слів на власні та загальні назви відбувся ще в античній філології [41, с. 1].

У дослідженнях ономастики використовуються історичний, етимологічний, типологічний, статистичний та інші методи. Це дослідження вимагає врахування всіх обставин виникнення і розвитку власних назв:

історичних умов, географічних особливостей, станового складу населення, конкретних ситуацій появи імен і так далі.

Кількість та численність власних назв робить дане дослідження важливим для суспільства та досить складним. Власні імена часто походять від загальних назв. Більше того, вони можуть переходити з однієї мови в іншу.

Завдяки власним назвам ми можемо отримати велику кількість інформації про їх носіїв. Ми можемо дізнатися з якої місцевості вони походять, до якого народу належать, та багато іншого. Ономастика також надає важливі матеріали для вивчення етнографії, історії, географії тощо [39].

Наука ономастика має ряд функцій. Дослідження власних імен допомагають у виявленні місць колишнього розселення та шляхи міграцій народів. Їхня соціальна функція полягає у тому що вони служать вказівкою на певний об'єкт. Власні назви досить стійкі і зберігаються навіть при значних зрушеннях в історії та зміні однієї мови іншою [34].

Як відомо, предметом ономастичного дослідження є географічні та власні назви, тобто власні імена у широкому значенні. Щодо географічних назв, вивчають не лише назви місцевостей, але і назви гір, річок, країн, областей, островів, частин світу, та територіальних назв, таких як ліси, поля, луки, частини населених пунктів, назв площ, вулиць і так далі. До списку також можна включити імена окремих людей та угруповань – особисті імені, прізвища, прізвиська, псевдоніми, назви племен та народів, тощо. Більше того, наука також вивчає назви тварин, будівель, кораблів тощо.

Хоча ономастика є досить складною та важливою, дослідники досі сперечаються, чи є це лише допоміжна дисципліна відносно історії, географії, етнографії, та археології, чи це абсолютно самостійна наука з властивими лише їй методами.

Більшість вчених, переважно в області історії, сприймає ономастику лише як допоміжну дисципліну, що не має жодної автономії серед інших наук. Ця думка викликає заперечення серед мовознавців, які вважають географічні назви та власні імена своєю сферою дослідження.

Більше того, деякі лінгвісти, особливо ті, що захоплюються ономастичними дослідженнями, вбачають в ономастиці, або, принаймні, хочуть зробити з неї самостійну дисципліну, що має свої дослідницькі методи. Вона також повинна бути чітко відмежована від мовознавства [28, с. 1-6].

Розвиток ономастики як науки можна умовно розділити на три етапи. Перший – так звана «академічна доба» – тривав до середини XIX ст.. Протягом цього періоду створюються перші словники власних імен та з'являється науковий матеріал із даної проблематики.

Під час другого етапу (друга половина XIX ст. – перша половина XX ст.) з'являються перші наукові дослідження з ономастики. На третьому етапі (друга половина XX ст. – початок XXI ст.) філологи та історики проводять ономастичні дослідження [41, с. 264].

1.3 Розділи ономастики та що вони вивчають

Ономастика має вісім основних розділів: топоніміка, антропоніміка, міфонімія, космоніміка, астроніміка, зооніміка, фітоніміка, хрематоніміка [26, с. 41].

Топоніміка – це наукова дисципліна, що вивчає географічні назви, їх походження, розвиток, сучасний стан, значення, вимову, та написання. Однак, цей термін не варто плутати з поняттям топонімія, що є сукупністю географічних назв певної території.

Поняття географічна номенклатура та топонікон (топонімікон) є аналогами терміну топонімія. Таким чином, виходить, що топонімія є об'єктом вивчення топоніміки.

За характером об'єкти розрізняють на гідроніми (назви водних об'єктів), пелагоніми (назви морів), лимноніми (назви озер), потамоніми (назви рік), гелоніми (назви боліт або заболочених місцевостей), ороніми (назви елементів рельєфу земної поверхні), ойконіми (назви населених пунктів), урбаноніми (назви внутрішньоміських об'єктів) [23, с.1] [26, с. 37]. Сизранова також вирізняє спеліоніми (назви печер, гrotів, та цілих підземних систем), та дримоніми (назви лісових масивів).

Топоніміка виникла у результаті поєднання кількох наук – лінгвістики, історії та географії і є інтегральною науковою дисципліною. Досвід показав, що ефективні топонімічні дослідження можуть розвиватись лише при використанні методів та досягнень усіх трьох наук. Топоніміст не повинен бути лише лінгвістом, географом чи істориком. Він повинен бути саме топонімістом. Таким чином, топоніміка – це самостійна наука, що утворилась та розвивається на межі трьох наук [4, с. 5].

Антропоніміка – розділ ономастики, що вивчає власні імена людей або груп людей. Дисципліна вивчає закономірності виникнення та розвитку антропонімів, їх структуру, моделі, та функціонування у суспільстві. До антропонімів належать: особисті імена, патроніми (ім'я по батькові), прізвища, псевдоніми та клички. Сукупність антропонімів називається антропонімією.

Розрізняють також міфонімію – своєрідний сектор ономастичного простору, створений за прикладом його реальної частини. Він включає власні імена та назви, які ніколи раніше не існували.

Антропоніміка тісно пов'язана із історією мови, культурою та історією народів. Розрізняють офіційні та неофіційні найменування людей. Для останніх характерні пестливо-зменшувальні форми.

Також прийнято виділяти прикладну антропоніміку, яка займається проблемами норми в іменах, способами передачі іншомовних імен, а також

допомагає вирішити спірні юридичні питання іменування. Велике значення для даної дисципліни має створення антропонімічних словників різних мов [36].

Космоніміка – дисципліна, що вивчає найменування зон космічного простору – сузір'їв та галактик. Найменування можуть бути як офіційні, тобто прийняті в науці, так і народні, наприклад, Чумацький шлях, *Галактика Андромеди*. Власні назви цієї групи називаються космонімами [45].

Астроніміка – розділ ономастики, що вивчає астроніми, тобто назви окремих небесних тіл, таких як планети, зірки, комети, супутники, астероїди, метеорити і тому подібне [9, с.1]. Астрономи всього світу тепер користуються однаковими найменуваннями космічних об'єктів, при чому еталоном для національних форм назв прийнято вважати їх латинське написання [15].

Зооніміка – наука про зооніми, власні імена або клички тварин. Це один з наймолодших напрямків ономастики. У мовознавстві, термін зоонім вперше з'явився у 60-х роках. Інтерес до цієї науки стрімко зріс протягом останніх кількох десятиліть. Найбільш поширеними є клички, що вказують на колір та масть тварини. У кличках відображається історія спілкування людини з домашніми тваринами [26, с. 38].

Фітоніміка – дисципліна, що вивчає власні індивідуальні назви окремих рослин. Фітоніми в нашій сучасній дійсності зустрічаються вкрай рідко [26, с. 41]

Хрематоніміка – розділ ономастики що вивчає хрематоніми, тобто власні імена предметів матеріальної культури. Це можуть бути назви пам'ятників, коштовного каміння, історичних пам'яток, книг, творів мистецтва тощо. Підприємства позначають свої товари та послуги за допомогою товарних знаків, які також є власними іменами [45].

Деякі експерти також вирізняють теоніміку, карабоніміку, ергоніміку, та прагматоніміку.

Теоніміка – розділ ономастики, що займається вивченням імен богів та божеств. Вона показує як загальні імена перетворюються на власні – найменування грому, грози, вітру та інших природних явищ [51].

Карабоніміка – розділ ономастики, що вивчає власні назви суден, катерів та кораблів. Термін був запропонований російським вченим Алексушіним на противагу вже існуючим раніше термінам наутоніміка і кароніміка [5].

Ергоніміка – розділ ономастики, що вивчає назви ділових об'єднань людей. Наприклад, розрізняють емпороніми, назви магазинів, та фіроніми, назви фірм. Перукарні, благодійні організації та інші установи також можна віднести до цього списку [34]

Прагматоніміка - розділ ономастики, що вивчає назви товарів та інших продуктів практичної діяльності людей. Наприклад, розрізняють парфюноніми (найменування ароматів), а чоконіми використовують для позначення назв шоколадної продукції [51].

1.4 Аспекти та методи ономастичного дослідження

Існує також велика кількість аспектів ономастичних досліджень. Розрізняють описову ономастику, яка забезпечує об'єктивну основу ономастичних досліджень та надає філологічний аналіз та лінгвістичну інтерпретацію зібраних матеріалів. Теоретична ономастика досліджує закономірності розвитку та роботи ономастичних систем. Етнічна ономастика досліджує виникнення назв етносів, еволюцію етнонімів, та їх вплив на інші оніми. Ономастика художніх творів вивчає розділ поезики, а історична ономастика досліджує історію виникнення імен.

Наука ономастика має власний основний термінологічний апарат. Окрема класи власних назв та їх підрозділи отримали загальноприйняті термінологічні назви.

Під час використання власна назва змінює свою форму та піддається впливу інших мов. Саме тому її аналіз в першу чергу здійснюється за допомогою методів мовознавства. Без реконструкції всіх етапів розвитку власного імені дослідники не можуть дати йому характеристику як історичному джерелу [43].

Ономастичний простір може бути умовно розподілений на три групи: імена реальних об'єктів, імена вигаданих об'єктів, та імена гіпотетичних об'єктів. Імена в художніх творах займають проміжне положення між іменами реальних та вигаданих об'єктів [26, с. 35].

Існує також ряд методів ономастичного дослідження. Він включає в себе описовий, історичний, порівняльний, ареальний, семіотичний, стилістичний, психолінгвістичний, та статистичний методи.

Найбільш вживаним є описовий метод. Він вимагає чіткого уявлення про предмет вивчення, послідовного опису, систематизації, групування та класифікації досліджуваних об'єктів, характеристику матеріалу. Основними компонентами даного методу є спостереження, узагальнення, інтерпретація, та класифікація. Саме описовий метод є вихідним серед інших методів дослідження [26, с. 35].

Суть історичного методу полягає у порівнянні стану одного і того самого мовного об'єкта або сукупності об'єктів в історично різні періоди часу, а також у реєстрації та опису змін, що відбулися у певний період. Основний прийом даного методу полягає у порівнянні досліджуваних одиниць к часі та між різними мовами, тому його ще називають порівняльно-історичним методом [26, с. 63].

Суть порівняльного методу полягає у порівнянні об'єктів дослідження. Метод використовується для підкреслення споріднення або семантичного зв'язку досліджуваних об'єктів або ж для виявлення їх своєрідності. Можуть порівнюватись як об'єкти однієї, так і кількох мов [26, с. 66].

Ареальний метод полягає у картографуванні елементів мови, що розрізняють її діалекти. Даний метод отримує різноманітні модифікації від характеру матеріалу, що картографується або інтерпретується [Буряник14].

Використання семіотичного методу базується на визнанні знакового характеру ономастичних одиниць та системі їх організації в межах антропонімії, топонімії тощо, а також у складі всього ономастичного простору в межах конкретної мови у певний період її існування [26, с. 72].

Стилістичний метод вивчає склад і стилістичні функції ономастичної лексики у різних функціональних стилях літературної мови [26, с. 75]. Сутність психолінгвістичного методу полягає у тому, що з його допомогою відбувається обробка та аналіз тих мовних об'єктів, які можна отримати від мовців, носіїв мови, у результаті спеціально організованих експериментів [26, с. 76].

Статистичні методи використовуються для дослідження фактів у їх масовому виявленні з метою виявити закономірності появи цих фактів при функціонуванні мови. Дані методи включають різноманітні формули, що використовуються для виявлення правил розподілення мовних одиниць, вимірювання різноманітних, як формальних, так і якісних явищ мови, установлення тих чи інших тенденцій у розвитку мови, визначення значимості досліджуваних семантичних явищ, та установлення залежності між якісними та кількісними характеристиками мови. Лінгвостатистика використовується і в ономастиці [26, с. 78].

Ономастика має велику кількість розділів, які в свою чергу мають підрозділи. Дана дисципліна охоплює широкий спектр власних назв, що робить її складною та важливою для розвитку мовознавства та багатьох інших галузей науки.

1.5 Переклад власних назв та його види

Власні назви є однією з найважливіших частин мови і викликають науковий інтерес у багатьох дослідників завдяки специфіці їх утворення та функціонуванню у мові. Система власних назв є сукупністю різних ономастичних моделей, походження яких пов'язане в першу чергу з такими факторами як найдавніші традиції та звичаї найменування, первісні культи та уявлення, різноманітні етнокультурні процеси, що відбувались у історії даної спільноти. Науковці вважають процес утворення власних імен своєрідним різновидом кодування історико-культурної інформації.

Питання про іншомовні власні назви займає надзвичайно важливе місце в мовознавстві. Вони складають одну з високочастотних категорій лексики кожної мови, тому їх точне відтворення при перекладі і в процесі запозичення має неабияке значення.

Складність при передачі власних імен полягає в тому, що вони мають своєрідне призначення у процесі спілкування. Цим зумовлений і специфічний підхід до відтворення ономастичної лексики у порівнянні із іншими лексичними одиницями [38].

Переклад власних назв у художньому тексті орієнтований на досягнення комунікативно-функціональної ефективності. Незважаючи на те, що ця група лексики надзвичайно важко піддається іншомовним трансформаціям, її еквівалентний переклад необхідний для досягнення рівноцінного впливу на читача. Хоча власні назви позначені терміном «безеквівалентна лексика», це аж ніяк не означає, що їх взагалі неможливо перекласти. Дослідивши роботи таких науковців як Комісаров В.Н. [17], Виноградов В.С. [7], Влахов С.І та Флорін С.П. [8], можна зробити висновок, що переклад власних назв в основному відбувається завдяки використанню перекладацької транслітерації, транскрипції, та калькуванню [14].

Транскрипція – спосіб перекладу власних назв, що полягає у написанні іншомовних слів буквами кирилиці. Наприклад, *New York* – *Нью-Йорк*,

Manchester – *Манчестер*. При цьому виді перекладу перекладач прагне щоб слово або словосполучення, які він перекладає, точно відповідали звучанню мови оригіналу. Проте, як правило, існує кілька варіантів транскрипції одного і того самого слова, що зумовлено деякими відмінностями звуків в українській та англійській мовах.

Транскрипції підлягають різні власні назви: назви осіб, географічних об'єктів, небесних тіл, установ, організацій, морських і річкових судів, фірм, готелів, ресторанів, газет, журналів, сценічних постановок і тощо. При перекладі власних назв за допомогою транскрипції багато що залежить від художнього відчуття перекладача і редактора [38].

При перекладі за допомогою транслітерації слова перекладаються побуквенно згідно з таблицею відповідностей символів. Наприклад, *Big Ben* – *Біг Бен*, *Audi* – *Ауді*, *Porsche* – *Порше*, тощо [31 Maria Dimitropoulou & Jon Andoni Duñabeitia & Manuel Carreiras].

Хоча завдяки цьому методу кількість невідповідностей значно скорочується, побуквенне транскодування не завжди відповідає звучанню слова в мові оригіналу. Більше того, результат перекладу не завжди зручний для носіїв української мови. За визначенням О. Ахманової, транслітерація – це «формальне відтворення початкової лексичної одиниці за допомогою алфавіту мови перекладу; буквена імітація форми початкового слова» [3].

Калькування – це спосіб перекладу лексичної одиниці мови оригіналу шляхом заміни її складових частин (морфем або слів) їх лексичними відповідниками у мові перекладу, наприклад англ. *Oak alley* укр. ‘(Дубова алея’), англ. *Park alley* укр. ‘(Паркова алея’). [58]. Даний перекладацький прийом став основою для великої кількості різних запозичень при міжкультурній комунікації у випадках, коли транслітерація не підходила для перекладу з естетичних, смислових або інших міркувань [38].

У цілому можна підсумувати, що вибір того або іншого способу передачі власного імені, що зберегли певну семантику, зумовлюється традицією, яку перекладачі не можуть ігнорувати навіть тоді, коли вони зустрічаються з вигаданими іменами або прізвиськами.

Стосовно власних назв, що не мають визначеної семантики в сучасній мові, по відношенню до них питання про переклад не постає, і аналогія з формами передачі реалій тут припиняється. Проте у будь-якому випадку саме перекладач приймає кінцеве рішення щодо того, який спосіб перекладу краще використати. Дане рішення залежить від багатьох чинників. До них належать встановлена традиція перекладу, комунікативна та прагматична мета використання власних назв, співвіднесеність фонетичних, графічних та морфологічних норм мови перекладу та мови оригіналу тощо. Також варто взяти до уваги, що перекладач повинен володіти певним колом фонових знань для адекватної передачі значення слова мови оригіналу [38].

1.6 Етимологія як наука

Етимологія – розділ науки про мову, який вивчає походження слів. Древньогрецьке слово *etymologia* вперше зустрічається у працях древніх філософів-стоїків, представників філософської грецької школи, які запровадили цей термін у науковий обіг. Етимологія прагне відшукати істинне значення слова. Іноді в роботах з етимології це значення називається «вихідним» або «початковим». [21 с. 4]

Предметом етимології, як розділу мовознавства вважається дослідження джерел словникового складу мови, а також процесу його формування. Сюди також включають реконструкцію словникового складу досліджуваної мови найдавнішого періоду [13, с. 643].

У значенні «встановлювати походження слова» також використовуються термін «етимологізувати», що означає встановлювати первинне значення слова, тобто відшукувати етимон, від якого пішло досліджуване слово.

Процес встановлення походження слова, пояснення історії його виникнення, розкриття словотвірних зв'язків слова та демонстрація того, як виникло його сьогодинішнє значення називається етимологічним аналізом слова. [введенская] Такий аналіз має «три основні задачі:

- для основних оригінальних слів мови – зіставлення зі словами споріднених мов і прослідковування їх формальної та смислової історії прямо до мови-основи.
- для слів, які являються похідними у межах даної мови – встановлення їх складових частин: кореня, основи тощо.
- для запозичених слів – вказання джерела запозичення.» [1]

Етимологія є однією з найважливіших та найцікавіших областей історичного мовознавства. Як наука сформувалась у XIX сторіччі разом з виникненням порівняльно-історичного методу [Буров, с 12]. Історія слів тісно пов'язана з історією народу, тому етимологічні дослідження набувають першочергового значення при вирішенні важливих історичних та етногенетичних питань [24, с. 5].

Етимологія також тісно пов'язана з багатьма іншими розділами мовознавства. До етимології звертаються дослідники фонетики, фразеології, морфології та лексикології, та без її даних важко, а іноді і неможливо розібратись у складних семантичних зрушеннях [6].

Етимологія має культурне, пізнавальне, навчальне та виховне значення, її здобутки важливі для різноманітних наук, таких як історія, етнографія, лексикографія, ономастика, когнітивна лінгвістика, психолінгвістика [54].

Сьогодні, завдяки етимології та у результаті низки досліджень мовознавці мають можливість отримати конкретні уявлення про життя і способи мислення носіїв тієї чи іншої мови в доісторичні часи, від яких не залишилось жодних писемних пам'яток.

На сьогодні вчені розрізняють власне етимологію, народну етимологію та псевдоетимологію.

Власне етимологія поділяється на наукову етимологію, антинаукову та помилкову етимологію.

Наукова етимологія керується аналізом звукових, семантичних, морфемно-словотвірних і морфологічних відповідностей у структурі досліджуваних одиниць, які наразі мають подібне звучання і значення.

Помилкова етимологія дуже схожа на наукову, проте існує певна відмінність. При цьому явищі науковці також відповідально підходять до завдання, проте буває таке, що деякі науково обґрунтовані етимології викликають сумніви та непогодження на певному етапі розвитку науки. При більш детальному вивченні виявляється, що дослідник, який працював над тим чи іншим словом, не врахував всіх нюансів та не закріпив свої припущення достовірними фактами (фонетичними, семантичними, словотвірними тощо), або ж не врахував впливу певних позалінгвістичних факторів.

Антинауковою визнається етимологія слова, яку автор надає через недостатню обізнаність та компетентність у питаннях та методах наукової етимології або через упереджені положення чи установки та помилкові теорії, а не виходячи з мовних, історичних та інших об'єктивних факторів [6].

Протилежною до наукової етимології є етимологія народна.

Народна етимологія – це «хибне розуміння походження або значення мовної одиниці, коли їй на основі випадкової формальної подібності або тотожності з іншою одиницею, знайомішою мовцеві, помилково приписуються і значення чи мотивація, аналогічні цій останній» [30].

Це явище переважно притаманно для дітей та малоосвічених людей.

Причиною народної етимології є демотивація або початкове нерозуміння мотивації слова (простими словами, словотвірна мотивація – це відношення між

двома спільнокореновими словами, значення одного з яких визначається за допомогою значення іншого), що найчастіше відбувається при освоюванні запозичених слів. Одним із видів народної етимології є вживання замість слова, мотивація якого незрозуміла, іншого слова, яке співзвучне і більш звичне для людей. [9].

Однак, народна етимологія є значно давнішою за наукову, адже вона з'явилась ще тоді, коли походження архаїчних, іншомовних або діалектних слів пояснювалось за допомогою їхнього зв'язку з подібними одиницями живого мовлення, що зазвичай не були спорідненими. Такий підхід був зумовлений відсутністю порівняльно-історичного методу. Проте навіть зараз, коли такий метод широко застосовується у мовознавстві, деякі науковці, які не мають фахової підготовки, використовують народну етимологію задля доведення своїх гіпотез (переважно сумнівних) [44].

В свою чергу, народна етимологія поділяється на «псевдонародну етимологію, дитячу етимологію та явища, змішані з народною етимологією» [47].

При народній етимології зміни у слові відбуваються без певних зусиль з боку носіїв мови, і найчастіше це відбувається несвідомо під час того як людина згадує і неточно відтворює правильно чи неправильно почутого слова. А от при псевдонародній етимології слово змінюється носіями мови спеціально і не задля того, щоб осмислити його. Автори зазвичай використовують цей підвид етимології з метою отримання певного художньо-стилістичного ефекту та надати мові експресивності.

Дитяча етимологія відрізняється від народної лише тим, що її «авторами» є діти. В основному це дошкільний та молодший шкільний вік. Відмінність дитячої етимології від псевдонародної полягає у тому, що другою займаються письменники з певною метою, тоді як діти змінюють слова, намагаючись зробити їх відповідними до їхніх уявлень про світ та явища. [6]

Не варто плутати етимологію із паронімією, створенням неологізмів, заміною слів тощо. Ці явища називають змішаними з народною етимологією.

Багато хто плутає помилкову та антинаукову етимологію з псевдоетимологією, проте різниця досить помітна, адже псевдоетимологія досить далека від наукового пошуку етимона. Цей вид етимології називається «навмисно чи ненавмисно припустимий зв'язок між спорідненими та неспорідненими словами, який базується на зовнішньому звуковому збігові відповідних слів, що мають різні значення, на невірному морфологічному членуванні слова, на його семантичному переосмисленні». [6].

В свою чергу, псевдоетимологія поділяється на навмисну та ненавмисну [47]. Перший тип зазвичай зустрічається у різноманітних гумористичних виданнях, автори навмисно змінюють етимологію слів задля розваги читачів.

Ненавмисну псевдоетимологію найчастіше можна зустріти у мові малограмотних людей, людей з низьким словниковим запасом та нерозвиненою культурою мовлення. Явище ненавмисної псевдоетимології можна також спостерігати у дитячій мові, адже діти намагаються розібратись у значенні тих чи інших слів по недосвідченості та помилковій аналогії [6].

Наука етимологія досліджує етимони (від грец. *έτιμον* – істина). Словник іншомовних слів трактує цей термін як первісну форму слова.

Походження слів фіксується у етимологічних словниках, які дещо відрізняються від усіх інших видів лексикографічних видань. Головне завдання такого словника – надати інформацію про походження (етимологію) того чи іншого слова.

Сукупність свідчень, доступних досліднику при етимологізації того чи іншого слова не може бути достатньо вичерпною, оскільки наразі немає точних свідчень про час появи слів і зафіксованих етапів їхніх змін. Саме тому етимологічне рішення значною мірою базується на науковому відновленні, реконструкції змін, що торкнулись того чи іншого слова, і майже завжди

являється гіпотезою. Як наслідок, маємо множинність етимологічних тлумачень одного і того самого слова.

Етимологічні словники можуть містити одну мову або групу споріднених мов. Вони можуть бути короткі і надавати лише одну етимологію для кожного слова, як правило, ту, яку автор вважав найбільш вірогідною. Також існують більш масштабні словники, які демонструють відповідності в родинних мовах і в яких викладаються точки зору різних учених щодо етимології того чи іншого слова, стисло подаються запропоновані гіпотези та їх оцінка. Також в такі словники включаються слова з невизначеною етимологією і позначаються словом «неясно».

Як уже було зазначено вище, етимологічні словники відрізняються від інших словників. Гіпотетичність тлумачень та їх множинність вимагають від того, хто власне складає словник, вказування авторів зазначених тлумачень та принаймні стислого викладення авторської аргументації.

Варто розуміти, що в етимологічному словнику читач отримує інформацію, об'єм, склад, глибина та форма подачі якої більшою мірою визначаються творчим потенціалом автора, який складає цей словник [9].

В етимології використовується один із основних наукових методів дослідження – порівняльно-історичний метод. За допомогою нього вчені виокремлюють загальне та особливе в історичних явищах, пізнають різні рівні історичного розвитку певних явищ (у даному випадку – слова). Завдяки порівняльно-історичному методу можна виявити та порівняти рівні розвитку досліджуваного об'єкту, зміни, що з ним сталися та тенденції його розвитку. [49]

1.7 Етимологія англійської мови

Англійська мова є однією з найдавніших сучасних мов. Починаючи свою історію з V століття, вона зазнала впливу багатьох племен та завойовників з інших держав. Цим зумовлено різноманіття англійської мови, кількість запозиченої лексики у її словниковому складі тощо.

Історія англійської мови поділяється на три періоди: староанглійський, середньоанглійський та новоанглійський. Староанглійський період датується 449-1066 роками [19, с. 54], середньоанглійський датується 1066-1475 роками, а новоанглійський період датується 1475 роками та до нашого часу. Протягом цих періодів на територію сучасної Британії були здійснені вторгнення германців, скандинавів, норманів тощо. Це не могло не вплинути на формування мови, її словникового складу та навіть граматики. Саме тому в сучасній англійській мові така велика кількість запозичень [2].

Сучасний словниковий склад англійської мови є результатом низки епох. Так як розвиток мови – це поступовий процес, у словниковому складі сучасної англійської мови можна знайти слова, що були утворені за допомогою різних словотвірних засобів, в результаті різних способів його збагачення та у різні історичні епохи.

Протягом усієї історії мови, словотворення було головним процесом у розвитку словникового складу англійської мови. До основних словотвірних прийомів в історії англійської мови можна віднести афіксальне словотворення, конверсія, скорочення слів, словоскладання, та – меншою мірою – чергування приголосних. Запозичення також є поширеним способом збагачення словникового складу мови. У його результаті мова набуває іншомовних елементів [48]. Цей процес – один із найважливіших факторів розвитку мови, однак, попри це не є головним.

Сучасна англійська літературна мова також являє собою продукт розвитку мов германських племен, що колись жили на території Британії. Вважається, що найважливішими з іншомовних джерел, за допомогою яких англійська мова збагачувалась лексичним матеріалом є латинська, французька, та скандинавська мови. За часом, першою мовою, що мала контакт з англійською мовою, була латина. Сліди впливу латинської мови залишились в мові основного кельтського населення Британії, через посередництво якого, вірогідно, в мову англосаксонці потрапили латинські слова.

В кінці VI століття в Британії розпочалось поширення християнської релігії, а латинська мова була на той час загальноприйнятою мовою католицької церкви. Це сприяло ще тіснішому зв'язку між давньоанглійською та латинською мовами. На відміну від попередньої латинської мови, що впливала на формування англійської мови, ця латинська була церковною, що містила грецькі слова релігійного та культового характеру. Проте крім слів зазначеного характеру, з латинської мови пішли і деякі найменування предметів побуту [2].

Так як монастирі не лише представляли релігію, але й стали осередками наукового та літературного життя тогочасного суспільства. Створення підручників, написання історії країни та літописів – монастирі брали на себе всі ці обов'язки. Як результат, окрім церкви, латинська мовна традиція використовувалась також в області школи, науки та навіть адміністративного управління, хоч і частково.

Проте, оскільки, латинські запозичення були поширені не лише на території Британії, але й для католицької Західної Європи, починаючи з XII століття важко визначити, чи те чи інше слово потрапило англійську мову шляхом безпосереднього запозичення з латинської мови, чи через посередництво якоїсь іншої мови (переважно – французької). Більше того, багато запозичень з латинської мови можуть бути класифіковані як інтернаціональна лексика. Це значить, що вони повторюються в багатьох мовах світу [2].

Певною мірою, латинська традиція проявляє себе і в англійській мові XIX-XX століття. Проте це можна помітити переважно у сфері термінології.

Багато латинських запозичень англійської мови мають грецьке походження. Тобто, у свій час ці мовні одиниці були запозичені латинською мовою з грецької.

Давньоскандинавська мова є другим досить обширним джерелом поповнення словникового складу англійської мови. Мовний вплив скандинавів (норвежці, данці та шведи) починається, коли з певних історичних причин,

англосаксонська і скандинавська народності перетнулись уже на території Британії [2, с. 115]. У IX столітті скандинави (норвезькі вікінги та данці) здійснювали набіги на міста Британії з метою пограбування займали великі міста. На початку XI століття данці завоювали територію всієї Англії на цілих 25 років.

Неминучим наслідком таких подій стало змішування англійської та датської народності на території країни. Усі ці події не могли не залишити свій відбиток на словниковому складі англійської мови.

Взаєморозуміння між двома народами та швидке запозичення слів із однієї мови в іншу зумовлене генетичною близькістю англійської та скандинавської мов. Як результат, іноді важко визначити, чи є те чи інше слово споконвічно англійським, чи воно було запозичене з скандинавської мови.

Перші скандинавські запозичення в англійську мову проникали безпосередньо усним шляхом. Запозичення відбувалось в процесі природнього безпосереднього спілкування між двома народами. Вже пізніші запозичення із скандинавської мови потрапили до англійської мови через перекладену художню літературу.

Французька мова була третім обширним мовним джерелом, що збагатило англійський словниковий склад значною кількістю іншомовних слів. Запозичені слова входили з цієї мови в англійську протягом перших століть після Нормандського завоювання з нормандського діалекту, а також із французької літературної мови [2, с. 121].

Сильний вплив французької мови на англійську був зумовлений історичною подією – завоювання Англії норманами у 1066 році [27, с.16]. Нормани та корінне населення країни воювало за владу протягом довгого періоду часу, корінне населення не приймало норманів, які захопили владу у державі. Це особливо стосувалось верхівки суспільства. Таким чином, мовна

обстановка в Англії була досить складною протягом двох століть після вторгнення норманів.

Простий народ користувався рідною англійською мовою, феодальна верхівка використовувала нормандський діалект, а література (літургійна та наукова) видавалась латиною. В XII столітті більша частина населення раїни володіла і англійською, і французькою мовами, хоч і не однаковою мірою. Отже, взаємодія цих двох мов була досить значною.

Не лише англійська мова отримала значну кількість запозичень з французької, що навіть частково витіснили англійські слова, але і нормандський діалект зазнав змін.

Як наслідок, такий сталий, довготривалий та тісний зв'язок між двома мовами призвів до значного збагачення англійського словникового складу. Більша частина цих запозичень існує і у сучасній англійській мові.

Через те, що умови потрапляння французьких слів до англійської мови були досить різноманітні, важко визначити шлях, яким вони ввійшли до англійської мови – усний чи книжний.

Так, латинська, скандинавська та французька мови вважаються основними джерелами запозичень в англійській мові. Проте, вони далеко не єдині [2, с. 133].

Грецька мовна традиція, переважно науково-термінологічна, (разом із латинською) до сьогодні має значний вплив на англійську термінологію. Це переважно сфери фізики, медицини, філософії.

У збагаченні лексики англійської мови також брала участь низка мов, що включає італійську, іспанську та голландську мови.

Ще в середньовіччя Англія брала на роботу на підприємства велику кількість різнофахових працівників з Нідерландів. Таким чином англійська мова поповнилась голландською та фламандською термінологією у відповідних сферах праці. Також англійський словниковий склад збагатився

мистецькознавчими термінами, запозиченими з голландської мови через значний вплив голландського мистецтва [2, с. 139].

Починаючи приблизно з XVI століття англійський словниковий склад також зазнав впливу італійської мови. Італійська культура – особливо в області архітектури, мистецтва, музики та літератури – мала особливий вплив на англійську мову під час епохи Відродження.

Іспанська мова також збагатила словниковий запас англійської мови, а також стала посередником у передачі численних слів із мов корінного населення Америки. Торгівля Англії з Іспанією, а також пересічення з іспанськими колонізаторами мало значний вплив на англійську мову. Свій вклад вніс і розвиток іспанської літератури в XVI-XVII століттях. Англійська та іспанська мови мали тісний контакт протягом чотирьох століть, що залишило свій відбиток на англійській лексиці.

У XVI столітті в англійській мові з'являються перші запозичення з російської мови. Їхньому виникненню сприяв розвиток торгових та політичних відносин між Англією та Росією. Перші запозичення з російської мови можна було побачити на сторінках описів та спогадів про подорожі Росією.

Певну кількість запозичень з англійської мови також можна зустріти в сучасній англійській лексиці, проте це переважно запозичення термінологічного характеру. В англійську мову такі запозичення потрапили через публіцистичну, періодичну та наукову літературу [2, с.152].

Арабська мова також мала свій вплив на словниковий склад англійської мови. Це перші запозичення із неєвропейської мови. Так, в англійській мові можна зустріти арабські наукові терміни з області медицини, математики, хімії, та інших. Це зумовлено високим рівнем розвитку арабської науки.

Невелика кількість давньоєврейської лексики також увійшла в англійську мову, чому посприяли переклади Біблії англійською мовою.

У 1806 році Англія отримала контроль над Південною Африкою. Таким чином англійський словниковий склад збагатився також низкою слів туземного місцевого населення.

Зважаючи на перелічені вище мови і беручи до уваги що це лише частина матеріалу, можна зробити висновок, що словниковий склад англійської мови дійсно багатий на запозичення. Це зумовлено переважно специфікою розвитку країни з самого початку [2, с. 158].

Беручи до уваги весь вище зазначений матеріал, можна зробити висновок, що найбільш стійкий лексичний пласт сучасної літературної англійської мови складається з генетично неоднорідних елементів. Неможливо визначити точний об'єм цього пласту у кількісному плані, і тому також неможливо визначити точне процентне співвідношення між його складовими, що є різні в етимологічному плані.

Слова спільноіндоєвропейського та германського походження складають значну частину цього пласту. Величезну кількість цих слів складають також слова, що були утворені уже в самій мові. Вони безумовно переважають над запозиченою лексикою у кількісному плані.

Отже, найбільш стійкий пласт англійської мови, себто її база, також зазнала значного впливу інших мов. З цієї причини ця так звана мовна основа має змішаний характер. Тим не менш, переважає її власний англійський елемент, що складається з власних мовних утворень та лексики давнього походження [2, с. 186].

1.8 Етимологія російської мови

Кожна мова має свою історію походження, адже склалось так, що на кожную країну, з якої походить та чи інша мова, так чи інакше впливали інші країни або діаспори разом зі своєю мовою та культурою. Російська мова не є виключенням – її лексична система з'явилась не одразу. Процес виникнення словникового складу будь-якої мови світу є надзвичайно довготривалим. Він також має міцний

зв'язок з історією розвитку країни та її народу. Виділяють два основних типи розвитку лексичної системи російської мови. Першим є виникнення споконвічних слів, тобто тих що постійно існували у мові. Цей тип також відомий як споконвічний. Другий тип – запозичення слів з інших мов [35].

За хронологічною ознакою виділяють чотири основні групи споконвічно російських слів: індоєвропейські, спільнослов'янські, східнослов'янські та власне російські слова.

Слова, які після розпаду індоєвропейської етнічної спільності були успадковані давніми мовами цієї мовної системи, належать до індоєвропейської групи. До цих мов належала і спільнослов'янська. Спільними для індоєвропейських мов можуть бути терміни, що позначають продукти харчування, назви тварин та родинні зв'язки (рос. *мать, брат, дочь, мясо, волк, бык*).

Спільнослов'янські (також відомі як праслов'янські) слова були успадковані з мови слов'янських племен, що займали значну територію сучасної Центральної та Східної Європи, а також територію Балкан. В якості єдиного засобу спілкування, ця мова використовувалась приблизно до того часу, коли мовна спільність розпалась у зв'язку з розселенням слов'ян. Це приблизно VII століття нашої ери. Спільнослов'янськими є найменування, пов'язані з рослинним світом (рос. *пшеница, мак, просо, сосна, клен, дуб*), з працею (переважно процеси роботи та знаряддя праці: рос. *мотыга, ткань*), назви птахів (рос. *соловей, скворец*), а також деяких продуктів харчування (рос. *сыр, квас*).

Також є східнослов'янські слова, які з'явилися уже у мовах предків сучасних українців, росіян та білорусів – східних слов'ян, об'єднаних у IX столітті у Київську Русь. До цієї групи слів належать деякі побутові назви та найменування родинних зв'язків, певних дій, властивостей та якостей, назви птахів тварин, тощо (рос. *хороший, дядя, сорок, белка тощо*) [35].

Власне російськими є ті слова, котрі з'явилися у мові у XIV столітті, коли вона сформувалась як мова великоросійської народності, та у XVII столітті, коли мова була сформована як національна російська мова. Запозичення рахуються як виключення. Прикладами будуть найменування дій, предметів побуду, продуктів харчування, а також деяких абстрактних понять (рос. *ворковать, брюзжать, обои, голубцы, опыт, обман*) [67].

Російський народ здавна вступав у різного роду зв'язки з іншими державами (наприклад, культурні, торгові, військові та політичні), що абсолютно закономірно призвело до численних мовних запозичень. В свою чергу, у процесі вжитку запозичення не могли не піддаватись впливу мови, у яку вони були запозичені. Іншими словами, вони були асимільовані мовою, у яку були запозичені. З часом вони стали частиною загальноновживаних слів російської мови і уже не сприймалися як слова, запозичені з іншої мови.

В різні історичні відрізки часу в споконвічну мову (спільнослов'янську, східнослов'янську, власне російську мову) потрапляли слова з інших мов. Наприклад, сьогодні, такі слова як *сахар* чи *баня* вважаються суто російськими, хоча насправді були запозичені із грецької мови, слово *карандаш* – з тюркських мов, а *костюм* – з французької.

Національна самобутність російської мови не була втрачена та жодним чином не постраждала. Запозичення – це цілком закономірний та поширений шлях збагачення словникового складу будь якої мови світу. Отже російська мова зберегла свою цілковиту самостійність та самобутність і лише збагатилась за рахунок численних запозичень.

В залежності від того, з якої мови слова були запозичені, можна виділити два види запозичень. Перший вид – запозичення із споріднених мов, тобто із слов'янської мовної сім'ї. Сюди відносяться запозичення з спорідненої старослов'янської мови. Другий вид включає в себе іншомовні запозичення, тобто слова, запозичені з мов інших мовних систем. Сюди можна віднести

запозичення з грецької та латинської мови, тюркських, скандинавських, та західноєвропейських мов.

Якщо оцінювати запозичення, зважаючи на час їхнього проникнення у мову, запозичена лексика також неоднорідна: одні мовні одиниці відносяться до періоду індоєвропейської мовної спільності, в той час як інші – до загальнослов'янської мовної єдності. В свою чергу, треті поповнювали мову східних слов'ян в давньоруський період існування. Чимала кількість слів також ввійшла вже у власне російську лексику [35].

Отже, із запозичень зі споріднених мов істотно виділяється група слів, запозичена із старослов'янської мови. Вона є досить масштабною за своїм складом. Однак, не менш вирішальну роль у збагаченні словникового складу російської мови відіграли слова, що були запозичені з інших слов'янських мов – білоруської, української, польської тощо.

Старослов'янізм стали надзвичайно поширеними на Русі в кінці X століття, коли було прийнято християнство. Ця група слів прийшла зі старослов'янської мови, яка довгий час використовувався у багатьох слов'янських державах в якості літературної і писемної мови. Ця мова переважно використовувалася для перекладу грецьких книг для богослужіння. У її південнослов'янську основу були включені елементи з західнослов'янських та східнослов'янських мов. Також ввійшли численні запозичення із грецької мови.

Із самого початку ця мова використовувалась насамперед у якості церковної мови. По цій причині її також прийнято називати церковнослов'янською. Вона набувала характерних рис місцевої мови (залежно від країни), і уже в такому дещо видозміненому вигляді використовувалась за межами церковних текстів. В пам'ятках древньоруської писемності досить частими є випадки змішування російської та старослов'янської мов. Це є очевидним доказом того що старослов'янські слова стали невід'ємною частиною російської мови і можуть бути класифіковані як близькоспоріднені [35].

Російська мова взяла із старослов'янської велику кількість церковних термінів: *крест, священник, согласие, благодать, добродетель* тощо.

Запозичення з української, білоруської, польської та інших близькоспоріднених мов з точки зору часу проникнення в російську мову вважаються більш пізніми, ніж слова, запозичені зі старослов'янської мови.

Відомо, що деякі запозичені слова з польської мови з'явилися у російській мові ще у XVII-XVIII століттях. Окремі з них є запозиченнями з інших європейських мов, але споконвічно класифікуються як польські слова. Серед таких запозичень є терміни на позначення житла, предметів побуту, засобів пересування, військових посад, дій, назв рослин, тварин, продуктів харчування, тощо (*квартира, байка, замша, карета, рекрут, полковник, рисовать, кланчить, петрушка, барвінок, повидло* тощо). З української мови були запозичені такі слова як *борц, гонак, бублик* тощо.

Всі запозичення із споріднених слов'янських мов можуть бути названі запозиченими лише з етимологічної точки зору, адже завдяки схожості з російською мовою та її системою, вони досить швидко асимілювались.

Як уже було згадано вище, є і запозичення з неслов'янських мов. Разом із запозиченими словами зі слов'янських мов, до російського словникового складу входили неслов'янські запозичення на різних етапах розвитку мови. Це переважно запозичення із грецької, латинської, тюркських, скандинавських та західноєвропейських мов.

Запозичені слова з грецької мови почали входити в споконвічну російську лексику в період спільнослов'янської мовної єдності. Такі слова як *палата, блюдо, крест, хлеб (печеный), кровать, котел*, тощо є прикладом таких запозичень.

Значними були так звані східнослов'янські запозичення (період з IX ст. по XI ст. і пізніше). До них відносяться слова релігійної тематики: *ангел, архиепископ, демон, митрополит, икона, пономар*; деякі наукові терміни:

математика, філософія, грамматика тощо. Деякі грецькі слова потрапили до російської мови через інші мови (наприклад, французьку).

Запозичення з латинської мови зіграли значну роль у збагаченні російської мови. Такі запозичення особливо збагатили словниковий склад мови в області громадської, науково-технічної і політичної термінології.

У період з XVI по XVIII століття в російську мову прийшла найбільша кількість запозичень з латинської мови, особливо через посередництво польської та української мов. Прикладами таких запозичень є такі слова як *школа, декан, каникулы, директор, экзамен* [35].

Багато слів латинського походження є міжнародними термінами. Прикладами таких запозичень є такі слова як *диктатура, конституція, лаборатория, максимум, минимум, публика, республика* тощо.

Слова з тюркських мов увійшли в російську мову переважно в результаті ранніх культурних та торгових зв'язків. Військові зіткнення також сприяли виникненню запозичень з цієї групи мов. До ранніх (спільнослов'янських) запозичень належать окремі слова з мов аварів, печенігів та інших, наприклад *тушканчик, жемчуг, бисер*.

Серед цієї групи запозичень найбільшу кількість слів складають запозичення з татарської мови. Це закономірно пояснюється історичними умовами (багаторічне татаро-монгольське іго). Особливо багато слів залишилось з військової, торгової та побутової мови. Прикладами таких запозичень є *кобура, курган, каракуль, казна, базар, коврига, изюм, арбуз, таз, очаг, бакалея, сундук, халат, кавардак* та багато інших.

До тюркських запозичень також відносяться майже всі назви порід та мастей коней: *чалый, гнедой, бурый* тощо.

Запозичень зі скандинавських мов (наприклад, з шведської та норвезької) в російській мові порівняно небагато. Переважна більшість таких слів

відноситься до древнього періоду. Поява цих запозичень обумовлена торговими зв'язками. Однак, в російську мову входили не тільки слова торгової лексики, але й побутові слова та морські терміни. Прикладами таких запозичень є *сельдь, пуд, крюк, якорь, мачта* та інші.

Запозичення із західноєвропейських мов є однією з багаточисленних груп. Значну роль в XVII-XVIII століттях зіграли слова з германських мов (німецької, англійської, голландської), а також із романських мов (французька, італійська, іспанська). Це пов'язано із реформами Петра I.

До запозичень з німецької мови прийнято відносити деякі слова військової, торгової, та побутової лексики а також слова з області мистецтва: *вексель, лагерь, штаб, галстук, штиблети, стамеска, шпинат, мольберт, капельмейстер, ландшафт* та багато інших. Запозиченнями з голландської мови являються деякі мореплавні терміни. Прикладами таких слів є: *верфь, гавань, лоцман, матрос, флаг, флот*.

З англійської мови до XIX століття також ввійшли деякі терміни морської тематики. Проте значно більше запозичень пов'язано з розвитком громадського життя, техніки, спорту, тощо. Такі слова ввійшли у мову в XX сторіччі. Прикладами є *бойкот, лидер, троллейбус, баскетбол, футбол, хоккей, финиш*. Особливого поширення набули англійські слова в 90-ті роки XX сторіччя. Цьому посприяли економічні, соціальні, а також політичні зміни в російському суспільстві. Такі запозичення найчастіше трапляються в американському варіанті.

Запозичення з англійської мови кінця XX сторіччя відносились до різних сфер життя: технічної, спортивної, фінансової, комерційної (*римейк, ток-шоу, андеграунд, триллер, компьютер, дисплей, файл, овертайм, бартер, брокер, дилер, дистрибьютер*) тощо.

До французьких відносяться окремі запозичення, що датуються XVIII-XIX століттям. Це переважно побутові слова: *гардероб, жилет, пальто, бульон*,

мармелад, туалет. Прикладами є також слова військової тематики та тематики мистецтва: *артиллерия, гарнизон, афиша, пьеса, режиссер* тощо.

Музична термінологія італійського походження також відноситься до західноєвропейських запозичень: *арія, либретто, тенор, браво, соната, карнавал*. Прикладами таких запозичень є також деякі побутові слова: *вермишель, макароны, гондола* тощо.

Незначна кількість запозичень прийшла з іспанської мови: *серенада, кастаньеты, гитара, карамель, сигара, томат* та інші.

Російські слова в свою чергу з давніх часів входили в різні мови світу. Їхня найбільша кількість ввійшла до мов народів, що населяють територію сучасної Росії. Російські слова також запозичувались мовами Північної Європи – норвезькою, шведською, фінською.

Починаючи з XVI століття російські слова запозичуються до мов західноєвропейських народів.

Наприклад, з 1528 року в англійську мову ввійшли слова із різних сфер російського життя: найменування офіційних правлячих осіб, документів, установ, назви грошових знаків, мір ваги та довжини, побутові найменування, назв окремих представників тваринного світу, птахів тощо. Це явище відбулось приблизно на початку регулярних торгових відносин між країнами.

У XIX-XX століттях до англійської мови увійшли слова, що відображають суспільно-політичне життя Росії. Чималу кількість слів було запозичено після Жовтневої соціалістичної революції. Іноземці освоїли найменування радянського економічного, наукового, суспільно-політичного та культурного життя. Прикладами таких запозичень є: *совет, большевик, ленинизм, комсомолец, колхоз, спутник, луноход* та багато інших.

Майже всі слова, пов'язані із зазначеними поняттями ввійшли і до французької мови.

Чимала кількість російських слів ввійшла до словникового складу болгарської, польської, словацької та інших слов'янських мов.

З давніх часів російські слова проникали і в мови східних народів. Вони запозичуються навіть багатьма народами, що населяють Африку.

Отже, ми можемо бачити, що російська мова є досить давньою мовою, яка зазнала впливу багатьох інших мов та культур. Проте це ніяк не вплинуло на її самобутність, а лише посприяло її збагаченню. Більше того, запозичення з російської мови також поширились світом – сьогодні їх можна зустріти у багатьох мовах, включаючи англійську.

1.9 Класифікація типів походження власних назв

При написанні роботи було вирішено використовувати найбільш об'єктивну класифікацію типів походження власних назв, наведену у роботі Просалової Я. В. «Найменування житлових і сільськогосподарських будівель у різноструктурних мовах» [25]. Автор виділяє три основні типи походження: споконвічна лексика, запозичення та залишковий тип.

За Просаловою Я. В., споконвічна лексика включає в себе два підтипи: успадкована лексика та власна лексика. Споконовічну лексику також називають питомою.

Успадкована лексика, в свою чергу поділяється на:

- Лексичні одиниці, що походять від індоєвропейської прамови (найдавніша лексика, що виражає на найпростіші, тобто базові поняття та явища). Цей підтип також відомий як спільноіндоєвропейська лексика.
- Спільнослов'янську, спільногерманську та спільнороманську лексику, що можуть бути узагальнені як генетичні попередники

Головним чинником для утворення лексем власного типу походження є словотворчі форманти, кореневі лексеми, що вже наявні у досліджуваній мові.

Тобто, слова утворились у самій мові із її елементів. Також до цього типу відносять словосполучення, утворені у досліджуваній мові.

Другим основним типом походження є запозичення. Слова можуть бути запозичені за давньогрецької, латинської, французької, італійської тощо. Як правило, запозичені лексеми аналізуються за найближчим джерелом походження.

Для коректного визначення типу походження використовується генеалогічна класифікація мов (за М.П. Кочерганом, генеалогічна класифікація мов – це «вивчення і групування мов світу на основі споріднених зв'язків між ними (на основі спільного походження від якоїсь прамови)» [20].

Залишається останній основний тип походження власних назв – залишковий тип. До цього типу належать слова походження, яких є суперечливим або невідомим. [25.]

1.10 Визначення якості перекладу українською та російською мовами

Сьогодні, не зважаючи на усі доступні технології, досі трапляються неякісні переклади, хоча поняття якості перекладу є досить дискусійним питанням. Як правило, до оцінки перекладу залучається велика кількість людей різного спрямування – починаючи від самого перекладача і завершуючи читачем. Для порівняння беремо український та російський переклади роману «451° за Фаренгейтом» (за Є.Крижовичем та В. Скурлатовою відповідно).

А. В. Федоров вважає, що результат роботи перекладача можна вважати мовленнєвим твором, якщо співвідносити його з текстом оригіналу. Переклад, в свою чергу, зумовлюється рядом чинників. Прикладами таких чинників є особливості жанру, особливості та специфіка мов оригіналу та перекладу.

Найважливішим критерієм якості перекладу та водночас головною метою при його виконанні вважається найточніший, або принаймні найближчий варіант передачі тексту для читача, який не володіє мовою оригіналу. Тут можливі різні

підходи, вибір яких надається перекладачеві. Перекладач може передати сенс описово, переказати зміст, розгорнути або навпаки скоротити інформацію, якщо це не несе шкоди точності перекладеного, адаптувати текст до реципієнта задля передачі особливостей чи колориту мови оригіналу.

А. В. Федоров [31] також наголошує на тому, наскільки важливими чинниками є повнота та правильність перекладу. Саме вони є одними з вирішальних факторів, що допомагають визначити, чи є переклад якісним.

Якісно перекладений твір набагато легший у прочитанні, може складати естетичне враження на реципієнта, передавати атмосферу твору, та впливати на рішення читача, чи до вподоби йому твір.

В той самий час, неякісний переклад може призвести до нерозуміння сенсу написаного, порушити атмосферу твору, створену автором, ускладнити прочитання твору загалом, зробити текст «сухим» та «нудним» та в результаті призвести до того, що читач закриє книгу і матиме негативне враження і про твір, і про переклад.

У своїй статті А. Р. Барушкін та Я. В. Григошкіна [10] зазначають, що не менш важливим критерієм при оцінці якості перекладу є плавність мови. Також важливо шукати індивідуальний шлях перекладу до окремих одиниць тексту перекладу задля передачі ідеї або колориту. Якщо текст перекладено сухо та механічно, його не можна буде вважати якісним.

Якщо порівнювати загальний переклад зазначеного твору російською та українською мовами, то досить важко визначити, який з них більш якісний. І український і російський перекладачі спромоглись зобразити тривожну та напружену атмосферу роману, точно перекласти найменування та текст загалом. Перекладацьких помилок при прочитанні текстів перекладу та порівнянні їх із текстом оригіналу помічено не було. Текст був легкий для сприйняття.

Якщо ж порівнювати переклад власних назв, можна сказати, що обидва перекладачі передали значення найменувань максимально точно. Наприклад,

мовою оригіналу була подано ім'я *Aunt Maude*, український перекладач передав як 'тітонька Мод', російський – 'тетушка Мод'. Обидва перекладачі використали зменшено-пестливу форму від іменника «тітка», «тётка» або «тётя». Це дало змогу передати іронію головного героя книги та комічність ситуації.

Назва книги у мові оригіналу подається як "*Little Black Sambo*", українською перекладено як 'Негренья Самбо', російською – 'Маленький черный Самбо'. Методи перекладу використані різні, проте назву передано абсолютно точно.

Наступна назва книжки в тексті оригіналу "*The favourite subject, Myself*", в українському перекладі – 'Наша улюблена тема: про Себе', в російському – 'Наша излюбленная тема: о Себе'. Обидва переклади з достатньою точністю передають назву твору, хоча у російському варіанті проглядається легка іронія, що краще відповідає моменту, у якому це найменування було згадане у романі (дружина головного героя любила лише себе саму, і, за іронією, вподобала саме цю книгу).

Отже, порівнюючи переклади роману «451° за Фаренгейтом» українською та російською мовами (як загалом, так і власні назви зокрема), можна сказати, що обидва переклади виконані якісно та відповідають зазначеним вище критеріям. Не можна сказати, що один переклад виконаний краще за другий, адже обидва тексти виконані адекватно, точно та вдало передають ідею та атмосферу роману. Наукових та публіцистичних текстів на порівняння перекладів саме цього роману знайдено не було.

Висновки до розділу 1

Ономастика – це наука, що вивчає власні імена та їх функціонування в мові та суспільстві, закономірності їх утворення, перетворення та розвиток. Наука досліджує оніми – слова та словосполучення, що позначають індивідуальні назви окремих об'єктів.

Ономастика має два основних підходи у вивченні. Перший об'єднував науковців-істориків, другий – філологів. Філологія займається дослідженням лексичної форми власної назви, а вивченням конкретного змісту та тлумаченням займаються історики.

Кількість та численність власних назв робить дане дослідження важливим для суспільства та досить важким. Власні імена часто походять від загальних назв та можуть переходити з однієї мови в іншу. Завдяки власним назвам ми можемо отримати велику кількість інформації про їх носіїв. Наприклад, можна дізнатися з якої місцевості вони походять, до якого народу належать тощо.

Дана наука має ряд функцій. Дослідження власних імен допомагають у виявленні місць колишнього розселення та шляхи міграцій народів. Їхня соціальна функція полягає у тому що вони служать вказівкою на певний об'єкт. Оніми досить стійкі і зберігаються навіть при значних зрушеннях в історії та зміні однієї мови іншою.

Хоча ономастика є досить складною та важливою, дослідники досі сперечаються, чи є це лише допоміжна дисципліна відносно інших наук, чи це абсолютно самостійна наука з властивими лише їй методами.

Ономастика має вісім основних розділів: топоніміка, антропоніміка, міфонімія, космоніміка, астроніміка, зооніміка, фітоніміка, хрематоніміка. Всі вони вивчають різні види власних назв.

Існує також ряд методів ономастичного дослідження. Він включає в себе описовий, історичний, порівняльний, ареальний, семіотичний, стилістичний, психолінгвістичний, та статистичний методи.

Ономастика має велику кількість розділів, які в свою чергу мають підрозділи. Дана дисципліна охоплює широкий спектр власних назв, що робить її складною та важливою для розвитку мовознавства та багатьох інших галузей науки.

Власні назви є однією з найважливіших частин мови і викликають науковий інтерес у багатьох дослідників завдяки специфіці їх утворення та функціонуванню у мові. Переклад власних назв у художньому тексті орієнтований на досягнення комунікативно-функціональної ефективності та основному відбувається завдяки використанню перекладацької транслітерації, транскрипції, та калькуванню.

Переклад власних назв відіграє важливу роль у передачі повідомлення від мовця до адресата. Саме тому перекладач повинен володіти багатою базою знань окрім сфери перекладу та докласти усіх зусиль для правильної передачі значення оніма.

Етимологія – розділ науки про мову, який вивчає походження слів. Етимологія прагне відшукати істинне значення слова. Іноді в роботах з етимології це значення називається «вихідним» або «початковим».

Процес встановлення походження лексем, пояснення історії їх виникнення, розкриття словотвірних зв'язків слова та демонстрація того, як виникло їх сьогоденне значення називається етимологічним аналізом слова.

Залежно від типу слів, зіставлення досліджуваних лексем зі словами споріднених мов і прослідковування їх формальної та смислової історії прямо до мови-основи, встановлення складових частин слів: кореня, основи тощо та вказання джерела запозичення є основними зазначеного виду аналізу слова.

Наука етимологія тісно пов'язана з багатьма іншими розділами мовознавства, такими як фонетика, фразеологія, морфологія та лексикологія, та без її даних важко розібратись у складних семантичних зрушеннях.

На сьогодні вчені розрізняють власне етимологію, народну етимологію та псевдоетимологію.

Власне етимологія поділяється на наукову етимологію, антинаукову та помилкову етимологію.

Народна етимологія поділяється на псевдонародну, дитячу та явища, змішані з народною етимологією.

В свою чергу, псевдоетимологія поділяється на навмисну та ненавмисну.

Наука етимологія досліджує етимони (від грец. *έτιμον* – істина). Словник іншомовних слів трактує цей термін як первісну форму слова.

Походження слів фіксуюється у етимологічних словниках, головним завданням якого є надати читачеві інформацію про походження (етимологію) того чи іншого слова.

Етимологічні словники можуть містити одну мову або групу споріднених мов, можуть бути короткі і надавати лише одну етимологію для кожного слова. Також розрізняють більш обширні словники, які показують відповідності в родинних мовах і в яких викладаються точки зору різних учених щодо етимології того чи іншого слова.

В етимології використовується один із основних наукових методів дослідження – порівняльно-історичний метод.

Найбільш об'єктивним буде поділити типи походження слів на наступні категорії: споконвічна лексика, що поділяється на успадковану лексику та власну лексику, запозичена лексика та залишковий тип. Споконвічна лексика також відома під терміном «питома лексика».

РОЗДІЛ 2. ВИДИ ОНІМІВ У РОМАНІ Р. БРЕДБЕРІ «451° ЗА ФАРЕНГЕЙТОМ» ТА ЇХ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

2.1 Види онімів у творі Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом»

З метою дослідження видів власних назв, видів їхнього перекладу українською мовою та типів їхнього походження було обрано роман Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом» та його переклад українською мовою Євгена Крижевича. Після прочитання тексту оригіналу було обрано 115 власних назв, класифікацію та види перекладу яких буде визначено у даному розділі. Задля визначення видів власних назв використано класифікацію Сизранової Г. Ю.

Як зазначено вище, Сизранова Г. Ю. розподіляє власні назви на вісім основних розділів: топоніміка, антропоніміка, міфонімія, космоніміка, астроніміка, зооніміка, фітоніміка, хрематоніміка.

Таблиця 1

Класифікація онімів твору Р. Бредбері «451° за Фаренгейтом»

Види онімів	Кількісний показник
Антропоніми	71 (61.74%)
Топоніми	22 (19.13%)
Хрематоніми	16 (13.91%)
Міфоніми	2 (1.74%)
Зооніми	1 (0.87%)
Поза класифікацією	3 (2.61%)
Разом	115 (100%)

Отже, згідно цієї таблиці, найбільше онімів зазначеного художнього твору належать до антропонімів, тобто власних імен людей, 71 одиниця (61.74%). Друге місце посідають топоніми, географічні власні назви, 22 одиниці (19.13%).

Хремотоніми, назви книжок, займають третю позицію (13.91%). Міфоніми та зооніми займають останні місця, 2 (1.74%) та 1 одиницю (0.87%).

Поза класифікацією залишились такі власні назви як *Salamander* – Саламандра, *Denhem's Dentrifice* ('Зубна паста Денем') та *A programme Just-Before-Dawn* ('Передача «Досвітня пора»'). Дані оніми займають 2.61 % від загальної кількості онімів вибраних із роману.

Хоча за Сизрановою Г.Ю дані оніми не можуть бути класифіковані, згідно деяких джерел, *Denhem's Dentrifice* та *A programme Just-Before-Dawn* можна віднести до прагматоніміки, розділу ономастики, що вивчає назви товарів та інших продуктів практичної діяльності людей. *Salamander* ('Саламандра') є транспортним засобом і не підлягає класифікації.

Антропоніми, власні назви людей, нараховують 71 одиницю, 61.74% від загальної кількості онімів. Прикладами є: англ. *Guy Montag* ('Гай Монтег'); англ. *Clarisse McClellan* ('Кларіс Меклелен'); англ. *Millay* ('Міллей'); англ. *Whitman* ('Вітмен'); англ. *Faulkner* ('Фолкнер'); англ. *Mildred* ('Мілдред'); англ. *Helen* ('Гелен'); англ. *Bob* ('Боб'); англ. *Ruth* ('Рут'); англ. *Ann* ('Енн'); англ. *Faber* ('Фабер'); англ. *Shakespeare* ('Шекспір'); англ. *Plato* ('Платон'); англ. *Jefferson* ('Джефферсон'); англ. *Thoreau* ('Торо'); англ. *Christ* ('Христос'); англ. *Caesar* ('Цезар'); англ. *Pirandello* ('Піранделло'); англ. *Shaw* ('Шоу'); англ. *Milton* ('Мільтон'). Ми можемо бачити, що у даному випадку це є власні імена героїв роману, письменників, або історичних постатей.

Топоніми, географічні назви, нараховують 22 одиниці, 19.13% від загальної кількості власних назв даного твору. Прикладами топонімів є: англ. *America* ('Америка'); англ. *Oxford* ('Оксфорд'); англ. *Mexico* ('Мехіко'); англ. *Chicago* ('Чікаго'); англ. *Iowa* ('Айова'); англ. *Elm Terrace* ('Елмтеррас'); англ. *Youngstown* ('Янгстаун'); англ. *Maine* ('штат Мейн'); англ. *Maryland* ('Меріленд'); англ. *Oregon* ('Орегон'); англ. *Willow Farm* ('Уїллоу Фарм'). Ми

можемо бачити, що у даному випадку топоніми це назви міст, країн, штатів, та вулиць.

Хрематоніми, к даному випадку назви книжок, займають третю позицію і нараховують 16 одиниць, 13.91% від загальної кількості онімів. Прикладами хрематонімів є: англ. *Little Black Sambo* ('Негренья Самбо'); *Uncle Tom's Cabin* ('Хатина дядька Тома'); *Gulliver's Travels* ('Пригоди Гулівера'); *Republic* ('Республіка'); *White Clown* ('Білий Клоун'); *The Old Testament* ('Старий Заповіт'); *The New Testament* ('Новий Заповіт').

Міфоніми, власні імена та назви, які ніколи раніше не існували, нараховують лише 2 одиниці і складають 1.74% від загальної кількості онімів даного твору. У романі знайдено лише 2 приклади міфонімів: англ. *Hercules* ('Геркулес') та англ. *Antaeus* ('Антеї'). Це герої древньогрецьких міфів, згадані одним із головних героїв роману.

Найменший відсоток від загальної кількості онімів зазначеного твору складають зооніми – 0.87 %. Є лише одна одиниця даного виду онімів, а значить, можемо надати лише один приклад: англ. *a Mechanical Hound* ('Механічний пес'). Це єдина власна назва тварини, зазначена у творі.

Як вже було зазначено раніше, є три оніми, що не підпорядковуються жодній класифікації: англ. *Salamander* ('Саламандра'); англ. *Denhem's Dentrifice* ('Зубна паста Денем), та англ. *A programme Just-Before-Dawn* ('Передача «Досвітня пора»').

Переглянувши дані підрахунки, ми можемо зауважити, що у романі Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом» не знайдено прикладів таких розділів ономастики як космоніміка, астроніміка та фітоніміка.

2.2 Переклад власних назв у романі Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом» українською мовою

У попередньому розділі було зазначено, що за більшістю класифікацій існує три основних найбільш вживаних прийоми перекладу власних назв – транскрипція (передача іншомовних слів буквами кирилиці) , транслітерація (передача іншомовного слова побуквенно згідно з таблицею відповідностей символів), та калькування (спосіб перекладу мовної одиниці шляхом заміни її складових частин їх лексичними відповідниками мови перекладу).

При перекладі роману Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом» були використані всі три прийоми. Протягом аналізування українського перекладу Євгена Крижевича також було помічено комбінації декількох із прийомів.

Таблиця 2

Прийоми перекладу власних назв у романі Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом» українською мовою

Прийом перекладу	Кількісний показник
Калькування	51 (44.35%)
Транскрипція	41 (35.65%)
Транслітерація	22 (19.13%)
Емфатизація + транслітерація (поза зазначеною класифікацією)	1 (0.87%)
Разом	115 (100%)

Отже, проаналізувавши власні назви, вибрані з роману Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом» можна зробити висновок, що для перекладу більшості онімів було використано прийом калькування, що нараховує 51 одиницю і складає 44.35% від усього перекладу власних назв.

Прикладами калькування є англ. *Oak alley* ('Дубова алея'); англ. *Park alley* ('Паркова алея'); англ. *Elm Grove Park* ('Елм Гроув парк'); англ. *Hotel Lux* ('Готель Люкс'); англ. *Columbia University* ('Колумбійський університет'); англ. *Captain Beatty* ('Брандмейстер Бітті'); англ. *Mrs. Blake* ('Пані Блейк'); англ. *Uncle Louise* ('Дядько Луїс'); англ. *Aunt Maude* ('Тітонька Мод'); англ. *Professor West* ('Професор Уест').

Другу сходинку посідає переклад за допомогою транскрипції. Нараховується 41 одна одиниця онімів перекладених саме цим прийомом, що складає 35.65% від загальної кількості онімів. Прикладами транскрипції є: англ. *Oxford* Оксфорд; англ. *Chicago* ('Чикаго'); англ. *Iowa* ('Айова'); англ. *Youngstown* ('Янгстаун'); англ. *Clarisse McClellan* ('Кларіс Маклелен'); англ. *Whitman* ('Вітмен'); англ. *Faulkner* ('Фолкнер'); англ. *Stoneman* ('Стоунмен'); англ. *Black* ('Блек'); англ. *Nickolas Ridley* ('Ніколас Рідлі'); англ. *Millie* ('Міллі'); англ. *Ann* ('Енн'); англ. *Shaw* ('Шоу'); англ. *Mrs. Phelps* ('Місіс Фелпс'); англ. *Mrs. Bowles* ('Місіс Бауелс'); англ. *Pete* ('Піт'); англ. *Winston Noble* ('Вінстон Нобл'); англ. *Hubert Hoag* ('Гюберт Хоуг').

Третє місце займає транслітерація. Знайдено 22 одиниці, перекладених за використанням даного прийому, що займає 19.13% від загального числа онімів. Прикладами транслітерації є: англ. *Mexico* ('Мехіко'); англ. *Elm Terrace* ('Елм Террас'); англ. *Oregon* ('Орегон'); англ. *Latimer* ('Латімер'); англ. *Dante* ('Данте'); англ. *Swift* ('Свіфт'); англ. *Faber* ('Фабер'); англ. *Pirandello* ('Піранделло'); англ. *Clara* ('Клара'); англ. *Fred Clement* ('Фред Клемент').

Також маємо один онім, що не підлягає класифікації, наведений у першому розділі. Хремотонім (назва книжки) "Little Black Sambo" був перекладений за допомогою комбінації двох прийомів – емфатизації та транслітерації. Транслітерацію було використано для перекладу власного імені героя назви книги. Емфатизація – це нейтралізація вихідного значення зумовлена різницею у

емоційно-оціночній системі інформації у суспільстві. Дана комбінація займає лише 0.87% від загальної кількості онімів.

Протягом аналізування українського перекладу роману Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом» не було виявлено певних закономірностей щодо перекладу певного виду онімів за допомогою певного прийому перекладу власних назв. Були використані такі прийоми, які найкраще передали б значення власного імені, незалежно від виду оніма.

2.3 Переклад власних назв у романі Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом» російською мовою

Для опрацювання цієї частини роботи було взято переклад роману Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом» В. І. Скурлатової 1987 року видання. Для аналізу також було обрано зазначену вище класифікацію – транскрипція, транслітерація та калькування. Було використано 115 власних назв різних видів. Було відмічено використання всіх трьох прийомів перекладу.

Таблиця 3

Прийоми перекладу власних назв у романі Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом» російською мовою

Прийом перекладу російською мовою	Кількісний показник
Транскрипція	54 одиниці (46.96%)
Калькування	45 одиниць (39.13%)
Транслітерація	16 одиниць (13.91%)
Разом	115 одиниць (100%)

Після проведення аналізу прийомів перекладу власних назв на матеріалі вище зазначеного роману, було визначено, що найчастіше було використано прийом транскрипції, що нараховує 51 одиницю та складає 46.96 відсотка від загального числа обраного матеріалу.

Отже, прикладами транскрипції є: рос. *Гай Монтэг* англ. *Guu Montag* ('Гай Монтег'); рос. *Уитмен* англ. *Whitman* ('Вітмен'); рос. *Фолкнер* англ. *Faulkner* ('Фолкнер'); рос. *Елен* англ. *Helen* ('Гелен'); рос. *Рут* англ. *Ruth* ('Рут'); рос. *Стоунмен* англ. *Stoneman* ('Стоунмен'); рос. *Блэк* англ. *Black* ('Блек'); рос. *Николас Ридли* англ. *Nickolas Ridley* ('Ніколас Рідлі'); рос. *Милли* англ. *Millie* ('Міллі'); рос. *Мехико* англ. *Mexico* ('Мехіко'); рос. *Чикаго* англ. *Chicago* ('Чикаго'); рос. *Айова* англ. *Iowa* ('Айова'); рос. *Энн* англ. *Ann* ('Енн'); рос. *Торо* англ. *Thoreau* ('Торо'); рос. *Шоу* англ. *Shaw* ('Шоу'); рос. *Мильтон* англ. *Milton* ('Мільтон'); рос. *Пит* англ. *Pete* ('Піт'); рос. *Глория* англ. *Gloria* ('Глорія'); рос. *Клара Доув* англ. *Clara Dove* ('Клара Доув'); рос. *Уинстон Нобль* англ. *Winston Noble* ('Вінстон Нобл'); рос. *Клара* англ. *Clara* ('Клара'); рос. *Грэнджер* англ. *Granger* ('Гренджер'); рос. *Элм Гроув Парк* англ. *Elm Grove Park* ('Елм Гроув парк'); рос. *Фред Клемент* англ. *Fred Clement* ('Фред Клемент'); рос. *Янгстаун* англ. *Youngstown* ('Янгстаун'); рос. *Махатма Ганди* англ. *Mahatma Gandhi* ('Махатма Ганді'); рос. *Гаутама Будда* англ. *Gautama Buddha* ('Гаутама Будда'); рос. *Том Пэйн* англ. *Tom Paine* ('Том Пейн'); рос. *Уолден* англ. *Walden* ('Уолден').

Наступним найбільш вживаним прийомом перекладу власних назв є калькування, що налічує 45 лексичних одиниць та складає 39.13 відсотка від загального числа обраного матеріалу.

Прикладами калькування є: рос. *Кларисса Маклеллан* англ. *Clarisse McClellan* ('Кларіс Меклелен'); рос. *Дядюшка Льюис* англ. *Uncle Louis* ('Дядечко Луїс'); рос. *Тетушка Мод* англ. *Aunt Maude* ('Тітонька Мод'); рос. *«Маленький черный Самбо»* англ. *"Little Black Sambo"* ('Негренья Самбо'); рос. *Хижина дяди Тома* англ. *Uncle Tom's Cabin* ('Хатина дядька Тома'); рос. *«Берег Дувра»* англ.

Dover Beach ('Берег Дувра'); рос. *Сэр Филип Сидней* англ. *Sir Philip Sidney* ('Сер Філіп Сідні'); рос. *Доктор Джонсон* англ. *Dr. Johnson* ('Доктор Джонсон'); рос. *Дубовая аллея* англ. *Oak alley* ('Дуброва Алея'); рос. *Парковая аллея* англ. *Park alley* ('Паркова Алея'); рос. *Отель «Люкс»* англ. *Hotel Lux* ('Готель «Люкс»'); рос. *«Путешествие Гулливера»* англ. *"Gulliver's Travels"* ('Подорожі Гулівера'); рос. *Механический пес* англ. *Mechanical Hound* ('Механічний пес').

Найменш вживаним прийомом перекладу власних назв є транслітерація, що налічує 16 одиниць та складає 13.91 відсоток від загальної кількості обраного матеріалу.

Прикладами транслітерації є: рос. *Миллей* англ. *Millay* ('Міллей'); рос. *Милдред* англ. *Mildred* ('Мілдред'); рос. *Боб* англ. *Bob* ('Боб'); рос. *Латимер* англ. *Latimer* ('Латімер'); рос. *Данте* англ. *Dante* ('Данте'); рос. *Свифт* англ. *Swift* ('Свіфт'); рос. *Орегон* англ. *Oregon* ('Орегон'); рос. *Фабер* англ. *Faber* ('Фабер'); рос. *Джефферсон* англ. *Jefferson* ('Джефферсон'); рос. *Піранделло* англ. *Піранделло* ('Піранделло'); рос. *Эйнштейн* англ. *Einstein* ('Ейнштейн'); рос. *Марк* англ. *Mark* ('Марк').

Варто відмітити, що у попередньому розділі була виявлена одна одиниця власних назв, що не підлягала описаній у теоретичному розділі класифікації прийомів перекладу власних назв. Як уже було зазначено вище, назва книги "Little Black Sambo" була перекладена на українську мову ('Негренья Самбо') за допомогою комбінації двох прийомів – емпатизації та транслітерації. У російському перекладі даного хрематоніма було використано прийом калькування: рос. *«Маленький черный Самбо»* англ. *"Little Black Sambo"*.

2.4 Типи походження власних назв у творі Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом» у мові оригіналу

Як і у двох попередніх пунктах, для дослідження було узято 115 одиниць із твору Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом». Як було зазначено у першому

розділі, типи походження слів поділяються на споконвічну лексику, також відому як «питома лексика», яка у свою чергу поділяється на успадковану та власну лексику; запозичену лексику та залишковий тип.

Таблиця 4

Типи походження власних назв у оригіналі твору Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом»

Тип походження власної назви	Кількісний показник
1. Питома лексика (споконвічна)	87 одиниць (75.65%)
1.1. Власна	83 одиниці (72.17%)
1.2. Успадкована	4 одиниці (3.48%)
2. Запозичення	28 одиниць (24.35%)
2.1. Латинська	15 одиниць (13.04%)
2.2. Грецька	9 одиниць (7.83%)
2.3. Німецька	2 одиниці (1.74%)
2.4. Французька	2 одиниці (1.74%)
3. Залишковий тип	0 одиниць (0%)
Всього	115 одиниць (100%)

Отже, провівши аналіз обраних одиниць досліджуваного матеріалу, можна побачити, що найбільша кількість власних назв належить до питокої (споконвічної) лексики, що нараховує 87 одиниць та складає 75.65% від загальної кількості обраного матеріалу.

Як зазначено вище, питома лексика поділяється на власну та успадковану. Найбільший відсоток як серед питокої лексики, так і серед всіх типів походження складає власна лексика, що налічує 83 одиниці та складає 72.17% від загальної вибірки. Успадкована лексика займає досить низьку кількість – 4 одиниці – та становить 3.48% від загального числа одиниць.

Прикладами власної лексики є: англ. *Guy Montag* ('Гай Монтег'); англ. *Clarisse McClellan* ('Кларіс Меклелен'); англ. *Millay* ('Міллей'); англ. *Whitman* ('Вітмен'); англ. *Faulkner* ('Фолкнер'); англ. *Bob* ('Боб'); англ. *Ruth* ('Рут'); англ. *Captain Beatty* ('Брандмейстер Бітті'); англ. *Stoneman* ('Стоунмен'); англ. *Mrs. Blake* ('Пані Блейк'); англ. *Nickolas Ridley* ('Ніколас Рідлі'); англ. *Uncle Louis* ('Дядечко Луїс'); англ. *Aunt Maude* ('Тітонька Мод'); англ. *Little Black Sambo* ('Негренья Самбо'); англ. *Uncle Tom's Cabin* ('Хатина дядька Тома'); англ. *The favourite subject, Myself* ('Наша улюблена тема: про Себе'); англ. *White Clown* ('Білий клоун'); англ. *The Old Testament* ('Старий заповіт'); англ. *The New Testament* ('Новий заповіт'); англ. *Knoll View* ('Станція «Нолл В'ю»'); англ. *Mrs. Phelps* ('Місіс Фелпс'); англ. *Mrs. Bowles* ('Місіс Бауелс'); англ. *Winston Noble* ('Вінстон Нобл'); англ. *Alexander Pope* ('Александр Поп'); англ. *Elm Terrace* ('Елмтеррас'); англ. *Oak alley* ('Дубова алея'); англ. *Park alley* ('Паркова алея'); англ. *Elm Grove Park* ('Елм Гроув парк'); англ. *Professor West* ('Професор Уест'); англ. *Columbia University* ('Колумбійський університет'); англ. *The Fingers in a Glove: the Proper Relationship between the Individual and Society* ('Пальці однієї руки. Належні стосунки між собою і суспільством'); англ. *Gulliver's Travels* ('Подорожі Гулівера'); англ. *Willow Farm* ('Уїллоу Фарм'); англ. *Maryland* ('Меріленд'); англ. *Bertrand Russel* ('Бертранд Рассел'); англ. *A Mechanical Hound* ('Механічний пес').

Проаналізувавши дані результати можна зробити висновок, що до власного типу походження лексики переважно належать імена, імена та прізвища а також назви книжок та вулиць. Так як ці слова та словосполучення були утворені у англійській мові, було вирішено віднести їх до власно типу походження власних назв.

Прикладами успадкованої лексики є лише 4 обрані одиниці: англ. *Mildred* ('Мілдред'); англ. *Black* ('Блек'); англ. *Swift* ('Свіфт'); англ. *Shaw* ('Шоу'). Ці зразки є іменами та прізвищами, походження яких, згідно з кількома

етимологічними словниками, мають давньоанглійське ('Old English') походження.

Далі було проведено аналіз запозиченої лексики. Цей тип походження нараховує 28 одиниць та складає 24.35% від загального обсягу обраного матеріалу. Під час проведення дослідження було виявлено запозичення з чотирьох мов: грецької, латинської, німецької та французької.

Запозичення з Латинської мови нараховують 15 одиниць та складають 13.04% від загальної кількості одиниць. Прикладами власних назв, запозичених з латинської мови є: англ. *Latimer* ('Латімер'); англ. *Marcus Aurelius* ('Марк Аврелій'); англ. *Dante* ('Данте'); англ. *Ann* ('Енн'); англ. *Christ* ('Христос'); англ. *Caesar* ('Цезар'); англ. *Gloria* ('Глорія'); англ. *Clara* ('Глорія'); англ. *Lincoln* ('Вулиця Лінкольна'); англ. *Republic* ('Республіка'); англ. *Mark* ('Марк'); англ. *Salamander* ('Саламандра').

Запозичення з грецької мови нараховують 9 одиниць та становлять 7.83 відсотка від загальної кількості обраного матеріалу. Прикладами власних назв грецького походження є: англ. *Helen* ('Гелен'); англ. *Hercules* ('Геркулес'); англ. *Antaeus* ('Антеї'); англ. *Sophocles* ('Софокл'); англ. *Aeschylus* ('Есхіл'); англ. *Pete* ('Піт'); англ. *Matthew* ('Матвей').

Запозичення з німецької мови нараховує лише 2 одиниці та складає 1.74% від загальної кількості обраного матеріалу. Прикладами є прізвища відомих німецьких вчених: англ. *Schopenhauer* ('Шопенгауер'); англ. *Einstein* ('Ейнштейн'). Так як ці прізвища є чисто німецькими, було вирішено класифікувати їх саме як запозичення з німецької мови.

Останнім видом запозичення є запозичення з французької мови, що також нараховує лише 2 одиниці та складає 1.74% від загальної кількості обраного матеріалу. Прикладами таких запозичень є: англ. *Granger* ('Гренджер'); англ. *Avenue 87* ('Вісімдесят сьома вулиця').

Під час дослідження типів походження власних назв роману Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом» залишкового типу походження власних назв виявлено не було.

Цікавим фактом буде те, що деякі слова несуть в собі певне забарвлення. Наприклад, у романі «451° за Фаренгейтом» англ. *Salamander* Саламандра – це машина, на якій пожежники разом із головним героєм поспішали на місце злочину, щоб спалити книжки. У реальному житті саламандра – це прудка та пронирлива ящірка, яка може змінювати відтінок шкіри та швидко адаптуватись до навколишнього середовища.

У цьому дослідженні було три етапи. На першому визначались види онімів у зазначеному романі, на другому етапі визначались види їхнього перекладу, а на третьому розглядалась етимологія власних назв роману.

Це означає, що під час дослідження було охоплено дві науки – ономастика та етимологія. Варто відзначити, що різниця між ними досить помітна.

Ономастика – наука досить чітка і гарно досліджена. Всі дані розкладено по полицях, попри те що у різних науковців є певні розбіжності у класифікації та інших нюансах. Потрібну інформацію знайти досить просто, літератури багато, а помилки припуститись майже неможливо.

Етимологія, хоча і схожа за сферою вивчення, кардинально відрізняється від ономастики. Класифікація науки досить обширна, а грань різниці між поняттями та термінами тонка. Існує багато речей які можна легко сплутати і які важко визначити. Якщо походження звичайних слів визначити порівняно просто, то походження власних назв знайти набагато важче.

Наприклад, якщо досліджувана одиниця складається з кількох слів, то не у всіх складових частин можна визначити походження. Проблемою також є те, що етимологічних словників багато, так само як і тих хто їх складав, тому обрати

якесь одне значення для певного слова досить проблематично. Іноді для одного слова знаходиться кілька мов походження, і вибір стає важчим.

Дослідження онімів та їхнього перекладу виявилось значно простішим, ніж дослідження типів їхнього походження.

2.5 Типи походження власних назв у творі Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом» російською мовою

Як і у попередніх пунктах, для дослідження було взято 115 одиниць із твору Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом». Було вирішено дотримуватись попередньо вказаної класифікації типів походження власних назв: споконвічна лексика, також відома як «питома лексика», яка має такі підтипи як успадкована та власна лексика; запозичена лексика та залишковий тип.

Таблиця 5

Типи походження власних назв у російському перекладі твору Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом»

Тип походження власної назви	Кількісний показник
1. Питома лексика (споконвічна)	33 одиниці (28.70%)
1.1. Власна	33 одиниці (28.70%)
1.2. Успадкована	0 одиниць (0%)
2. Запозичення	82 одиниць (71.30%)
2.1. Англійська	61 одиниць (53.04%)
2.2. Грецька	11 одиниць (9.57%)
2.3. Латинська	8 одиниць (6.96%)
2.4. Німецька	2 одиниці (1.74%)

3. Залишковий тип	0 одиниць (0%)
Всього	115 одиниць (100%)

Отже, під час проведення аналізу обраних одиниць досліджуваного матеріалу, було зроблено висновок, що найбільша кількість власних назв належить до запозиченої лексики, що нараховує 82 одиниці та складає 71.30% від загальної кількості обраного матеріалу. Згідно з етимологічним слоником Фасмера, власні назви, вибрані із тексту російського перекладу, походять із чотирьох мов – англійської, грецької, латинської та німецької. Оскільки словник не був досить обширним та у ньому не було знайдено усіх термінів, було вирішен брати до уваги також дані із етимологічного словника Кляйна, використаного при опрацюванні вибірки з тексту оригіналу. Цей хід дозволив більш точно визначити походження власних назв з тексту російського перекладу.

Отже, було визначено, що найбільше запозичень походить з англійської мови, тобто мови оригіналу досліджуваного літературного твору. Запозичення з цієї мови нараховують 61 одиницю та складають 53.04% від загального числа обраного матеріалу. Така тенденція зумовлена тим, що мовою оригіналу роману Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом» є саме англійська, і багатьох власних імен просто не існує у російській мові. Крім того, такий спосіб передачі власних назв допоміг зберегти та найкращим чином передати колорит мови оригіналу у мові перекладу.

Прикладами власних назв, запозичених з англійської мови є: рос. *Гай Монтэг* англ ('Гай Монтег'); рос. *Кларисса Маклеллан* ('Кларіс Меклелен'); рос. *Миллей* ('Міллей'); рос. *Уитмен* ('Вітмен'); рос. *Элен* ('Гелен'); рос. *Фолкнер* ('Фолкнер'); рос. *Боб* ('Боб'); рос. *Рут* ('Рут'); рос. *Стоунмен* ('Стоунмен'); рос. *Миссис Блейк* ('Пані Блейк'); рос. *Николас Ридли* ('Ніколас Рідлі'); рос. *Оксфорд* ('Оксфорд'); рос. *Миссис Фелпс* ('Місіс Фелпс'); рос. *Миссис Бауэлс* ('Місіс Бауелс'); рос. *Уинстон Нобль* ('Вінстон Нобл'); рос. *Александр Поп* ('Александр

Поп’); рос. *Элм Террас* (‘Елмтеррас’); рос. *Элм Гроув Парк* (‘Елм Гроув парк’); рос. *Уиллоу Фарм* (‘Уїллоу Фарм’); рос. *Мэриленд* (‘Меріленд’); рос. *Бертранд Рассел* (‘Бертранд Рассел’); рос. *Америка* (‘Америка’); рос. *Милли* (‘Міллі’); рос. *Свифт* (‘Свіфт’); рос. *Орегон* (‘Орегон’); рос. *Чикаго* (‘Чикаго’); рос. *Энн* (‘Енн’); рос. *Фабер* (‘Фабер’); рос. *Джефферсон* (‘Джефферсон’); рос. *Шоу* (‘Шоу’); рос. *Мильтон* (‘Мільтон’); рос. *Клара Доув* (‘Клара Доув’); рос. *Грэнджер* (‘Гренджер’); рос. *Фред Клемент* (‘Фред Клемент’); рос. *Доктор Симонс* (‘Доктор Сімонс’); рос. *Гаррис* (‘Гаріс’); рос. *Янгстаун* (‘Янгстаун’); рос. *Том Пэйн* (‘Том Пейн’); рос. *Уолден* (‘Уолден’).

Друге місце серед запозичень посідає грецька мова. Кількість досліджуваних одиниць, запозичених з цієї мови налічує 11 власних назв та складає 9.57% від загальної кількості обраного матеріалу. До цих онімів переважно належать імена грецьких героїв.

Прикладами запозичень з грецької мови є: рос. *Христос* (‘Христос’); рос. *Геркулес* (‘Геракл’); рос. *Антей* (‘Антей’); рос. *Софокл* (‘Софокл’); рос. *Эсхил* (‘Есхіл’); рос. *Аристофан* (‘Аристофан’); рос. *Матвей* (‘Матвей’); рос. *Лука* (‘Лука’); рос. *Иоанн* (‘Іоанн’); рос. *Саламандра* (‘Саламандра’).

Третю сходинку посідають запозичення з латинської мови. Цей підтип нараховує 8 одиниць та складає 6.96% від загального числа досліджуваного матеріалу.

Прикладами запозичень з латинської мови є: рос. *Латимер* (‘Латімер’); рос. *Данте* (‘Данте’); рос. *Марк Аврелий* (‘Марк Аврелій’); рос. *Библия* (‘Біблія’); рос. *Цезарь* (‘Цезар’); рос. *Доктор Джонсон* (‘Доктор Джонсон’); рос. *Республика* (‘Республіка’); рос. *Марк* (‘Марк’).

Остання мова, з якої було запозичено власні назви у тексті перекладу російською мовою – німецька. Цей тип запозичень нараховує найменшу кількість одиниць – лише дві власні назви, що складають лише 1.74% від загального числа обраного матеріалу. Це прізвища відомих німецьких науковців.

Якщо порівнювати ці результати з результатами дослідження власних назв обраних з тексту оригіналу, можемо бачити, що відсоток запозичень з німецької мови співпадає. Прикладами запозичень з німецької мови є: рос. *Шопенгауэр* ('Шопенгауер'); рос. *Эйнштейн* ('Ейнштейн').

Як уже було неодноразово зазначено, питома (споконвічна) лексика поділяється на власну та успадковану. У даному випадку, серед підтипів питомої лексики було виявлено лише власний підтип, що нараховує 33 одиниці та складає 28.70% від загальної кількості досліджуваного матеріалу. Успадкованої лексики виявлено не було.

Прикладами власного типу походження лексики є: рос. *«Маленький черный Самбо»* ('Негренья Самбо'); рос. *«Хижина дяди Тома»* ('Хати́на дядька Тома'); рос. *«Наша излюбленная тема: о Себе»* ('Наша улюблена тема: про Себе'); рос. *«Белый клоун»* ('Білий клоун'); рос. *Ветхий завет* ('Старий заповіт'); рос. *Новый завет* ('Новий заповіт'); рос. *«Берег Дувра»* ('Берег Дувра'); рос. *Улица Линкольна* ('Вулиця Лінкольна'); рос. *Дубовая аллея* ('Дубова алея'); рос. *Парковая аллея* ('Паркова алея'); рос. *«Зал под кришей»* ('Зала під небом'); рос. *Отель «Люкс»* ('Готель Люкс'); рос. *Передача «Перед рассветом»* ('Передача Досвітня пора'); рос. *«Пальцы одной руки. Правильные отношения между личностью и обществом»* ('Пальці однієї руки. Належні стосунки між собою і суспільством'); рос. *«Путешествие Гулливера»* ('Подорож Гулівера'); рос. *Механический пес* ('Механічний пес').

Третього найбільш поширеного типу походження лексики – залишкового типу – також не було виявлено.

Цікаво, що етимологічний словник Фасмера подає власну назву «Христос» як запозичення з грецької мови, тоді як етимологічний словник англійської мови подає цей онім як запозичення з латинської мови.

Висновки до розділу 2

У даній роботі був проаналізований роман Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом». Було вибрано 115 власних, серед яких було виявлено антропоніми, топоніми, хрематоніми, міфоніми, зооніми, та три оніми, що не підлягають класифікації. Найбільшу кількість нараховують антропоніми, власні імена людей. Найменшу кількість нараховують зооніми – лише одна одиниця. Для зазначеної класифікації було використано класифікацію Сизранової Галини Юріївни.

У другому підпункті другого розділу вказано прийоми перекладу використані для перекладу власних назв у романі Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом» українською мовою. Було визначено, що в більшості випадків для даного виду перекладу використовуються такі прийоми як транскрипція, транслітерація і калькування.

Після проведення аналізу та підрахунків було виявлено, що найбільше перекладач використовував прийом калькування. Друге місце посідає транскрипція, а найменше було використано транслітерацію. Проте також було помічено один онім, що не підлягає даній класифікації. Він був перекладений за допомогою комбінації емпатизації та транслітерації.

У українському перекладі роману Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом» не було виявлено певних закономірностей при перекладі певного виду онімів за допомогою певного прийому перекладу власних назв. Були використані такі прийоми, які найкраще передали б значення оніму, незалежно від його виду.

У наступному підпункті був проведений аналіз прийомів перекладу власних назв роману Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом» російською мовою. Було вирішено дотримуватись класифікації, зазначеної у попередньому розділі – транскрипція, транслітерація та калькування.

Було визначено, що найчастіше використовувався такий прийом перекладу як транскрипція. Друге місце посідає калькування, а на останньому – транслітерація.

При написанні пункту про переклад власних назв романі Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом» російською мовою було визначено, що найбільше перекладач користувався прийомом транскрипції. Друге місце посів прийом калькування, а найменше було використано прийом транслітерації.

При написанні розділу про типи походження власних назв у оригіналі твору Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом» було визначено, що найбільший відсоток досліджуваних одиниць має споконвічний тип походження, а саме підтип власна лексика. Друге місце посідає запозичення, а найбільш поширеним є запозичення за латинської мови. Протягом аналізу даного аспекту лексичних одиниць залишкового типу виявлено не було.

При написанні розділу про типи походження власних назв у творі Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом» російською мовою було визначено, що найбільш поширеною є запозичена лексика. Переважають запозичення з англійської мови, що може бути зумовлене тим, що мовою оригіналу роману є саме англійська. Залишкового типу походження виявлено не було.

При порівнянні двох залучених до дослідження наук, ономастики та етимології, було виявлено, що ономастика є більш чіткою, зрозумілою, та структурованою, ніж етимологія.

Дослідження онімів та їхнього перекладу виявилось значно простішим, ніж дослідження типів їхнього походження.

ВИСНОВКИ

Для виконання даної роботи було обрано популярний роман Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом» та його переклад українською мовою, виконаний Євгеном Крижевичем.

У першому розділі було узагальнено суть поняття ономастика опираючись на дослідження відомих мовознавців. Таким самим чином наведена характеристика видів власних назв. Далі було узагальнено види перекладу онімів на прикладі роману Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом». Також було узагальнено поняття етимологія. Розглядалась класифікація, основна термінологія, етимологічні словники та значимість цього розділу мовознавства.

У другому розділі було досліджено, які саме види онімів використовувались при написанні роману. Було обрано класифікацію власних назв Сизранової Галини Юріївни. Вона розподілила оніми на вісім основних розділів: топоніміка, антропоніміка, міфонімія, космоніміка, астроніміка, зооніміка, фітоніміка, хрематоніміка. У тексті оригіналу знайдено 115 онімів.

Було визначено, що найбільшу кількість власних назв роману займають антропоніми, останнє місце посідають зооніми, а приклади таких розділів як фітоніміка, космоніміка та астроніміка взагалі відсутні.

У наступному підпункті було проаналізовано прийоми перекладу власних назв, які застосовувались при перекладі роману українською мовою. Було наведено три основних види перекладу власних назв: транслітерація, транскрипція, та калькування.

Було виявлено, що саме калькування є найбільш вживаним при перекладі онімів зазначеного художнього твору (44.35%) українською мовою.

Друге місце займає транскрипція (35.65%), а найменше було використано прийом транслітерації (19.13%). Також було виявлено один онім, що не підлягає

зазначеній вище класифікації. Він був перекладений за допомогою комбінації емфатизації та транслітерації і займає лише 0.87% від загальної кількості.

Певної закономірності при перекладі власних назв роману Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом» помічено не було. Перекладач використовував ті прийоми, які точніше за все передавали б суть власної назви.

Таким чином, ми можемо зробити висновок, що український переклад популярного роману Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом» є досить точним і повністю передає читачеві значення написаного.

У наступному підпункті розглядався схожий аспект – прийоми перекладу власних назв у перекладі роману російською мовою. Було визначено, що найбільш вживаним прийомом перекладу є транскрипція (46.96% від загальної кількості досліджуваного матеріалу). Другу сходинку посідає калькування (39.13% від загальної кількості досліджуваного матеріалу). Найменш вживаним прийомом перекладу є транслітерація (13.91% від загальної кількості досліджуваного матеріалу). Переклад російською мовою також можна класифікувати як адекватний та доцільний. Власні назви перекладено так, щоб найбільш точно передати їхню суть читачеві.

Як вже було зазначено вище, на наступному етапі було проаналізовано типи походження власних назв зазначеного роману у мові оригіналу. Найбільш поширеною виявилась питома лексика, який нараховує 87 слів і складає 75.65% від загальної кількості досліджуваних одиниць, що становить більше половини. Другу сходинку посідають запозичення (24.35% від усього досліджуваного матеріалу). Цікаво, що залишкового типу походження слів виявлено не було.

У останньому пункті другого розділу також було розглянуто типи походження власних назв зазначеного роману, проте уже у перекладі російською мовою.

Було визначено, що найбільш поширеною є запозичена лексика - нараховує 82 одиниці та складає 71.30% від усього досліджуваного матеріалу. Переважають запозичення з англійської мови, що може бути зумовлене тим, що мовою оригіналу роману є саме англійська.

Власний тип походження (підтип питомої лексики) посідає другу сходинку – 33 одиниці та 28.70% від загальної кількості досліджуваного матеріалу. Цікаво, що як і у тексті роману мовою оригіналу, залишкового типу походження виявлено не було.

Так як російські етимологічні словники не такі обширні, як аналогічні словники англійською мовою, для дослідження походження власних назв російського перекладу також було вирішено враховувати дані, отримані з англійських етимологічних словників, що дало змогу отримати більш точні результати дослідження.

При порівнянні двох залучених до дослідження наук, ономастики та етимології, було виявлено, що ономастика є більш чіткою, зрозумілою, та структурованою, ніж етимологія, в той час як етимологія більш складна, заплутана, та суперечлива.

Дослідження онімів та їхнього перекладу виявилось значно простішим, ніж дослідження типів їхнього походження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абаев В. И. о принципах этимологического словаря / в. и. абаев // вопр. языкознания. 1952 № 5 с. 56–69.
2. Амосова Н.Н. Этимологические основы словарного состава современного английского языка М. : Изд-во лит. на иностр. яз., 1956. — 218 с. — (Библиотека филолога)
3. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова. — М. : КомКнига, 2007. — 576 с.
4. Басик С. Н. Общая топонимика / С. Н. Басик. — Минск : БГУ, 2006. — 200 с.
5. Буров, А. А. Этимология русского языка : учебник и практикум для академического бакалавриата / А. А. Буров, В. Г. Лебединская. — 3-е изд., доп. — М. : Изда-тельство Юрайт, 2019. — 136 с. — (Серия : Бакалавр. Академический курс)
6. Введенская Л.А. Этимология: [Учебное пособие] / Л.А. Введенская, Н.П. Колесников. — СПб.: Питер, 2004. — 221 с.
7. Виноградов В. С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы) — М. : Издательство института общего среднего образования РАО, 2001. — 224 с.
8. Влахов С. И. , Флорин С. П. Непереводимое в переводе / С. И Влахов, С. П. Флорин — Изд. 4 - е — М. : «Р.Валент», 2009. — 360 с.
9. Галинова, Н. В. Русская этимология : [учеб.-метод. пособие; М-во образования и науки рос. Федерации, урал. федер. ун-т. — екатеринбург : изд-во урал. ун-та, 2015 — 110 с.
10. Григошкіна Я. В., Барушкін А. Р. Фактори визначення якості перекладу українською мовою (на основі англomовного роману Дж. К. Роулінг «Гаррі

- Поттер і філософський камінь») // – Херсон: Видавництво «Молодий вчений», 2018. – С. 101-105.
11. Діброва С. В. Семантичні групи онімів роману Рея Бредбері «451° по Фаренгейту» // Сучасна філологія: актуальні наукові проблеми та шляхи вирішення: Міжнародна науково-практична конференція м. Одеса, 26-27 квітня 2019 року. – Одеса: Південноукраїнська організація «Центр філологічних досліджень», 2019. – 100 с
 12. Ємець О. В. Особливості сюжетного парадоксу у прозовому тексті / О. В. Ємець // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. - 2011. - Вип. 56. - С. 74-76. - Бібліогр.: 3 назв. - укр.
 13. Ж. Ж. Варбот. Этимология // Русский язык. Энциклопедия. – 2-е изд., перераб. и доп. — М.: Большая Российская энциклопедия; Дрофа, 1997. С. 643–647.
 14. Казакова Т. А. Теория перевода (лингвистические аспекты) – СПб. : Союз, 2001. – 226 с.
 15. Карпенко Ю. А Названия звездного неба / Ю. А. Карпенко – М. : Наука, 1981. – 184 с.
 16. Кібалка О. М. Модифікація чарівно-казкових елементів у американській і російській науково-фантастичній літературі 1950 - 80-х рр. (Р. Бредбері, К. Саймак, А. і Б. Стругацькі та К. Буличов) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.05 / О. М. Кібалка; Дніпропетр. нац. ун-т ім. О. Гончара. - Дніпропетровськ, 2014. - 24 с. - укр.
 17. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение. Учебное пособие / Ю. А. Комиссаров – М. : ЭТС – 2001. – 424 с.
 18. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу / І. В. Корунець – Вінниця: «Нова Книга», 2003. – 448 с.

- 19.Костюченко Ю.П. Історія англійської мови. – К.: 1963. — 426 стр.
- 20.Кочерган М. П. Вступ до мовознавства / М. П. Кочерган. – Київ : Академія, 2001. 368 с.
- 21.Откупщиков Ю.В. К истокам слова / Ю.В. Откупщиков. – М.: Просвещение, 1986. – 175 с.
- 22.Панасенко Н. І. Категорія художнього часу в творчості Рея Бредбері / Н. І. Панасенко, С. Ю. Гудименко // Вісн. Житомир. держ. пед. ун-ту ім. І. Франка. - 2004. - Вип. 15. - С. 115-118. - Бібліогр.: 7 назв. - укр.
- 23.Пасхалов А. П. Удивительная этимология / А. П Пасхалов. – М. : ЭНАС-КНИГА, 2014. – 176 с.
- 24.Пизани В. Этимология / В. Пизани. – М., 1956. – 186 с
- 25.Просалова Я. В. Найменування житлових і сільськогосподарських будівель у різноструктурних мовах. – Донецьк, нац. ун-т., 2012. – 220 с.
- 26.Сызранова Г. Ю. Ономастика : учебное пособие / Г. Ю. Сызранова. – Тольятти : Изд-во ТГУ, 2013. – 248 с.
- 27.Смирницкий А. И. Под редакцией О. А. Смирницкой CSO Лекции по истории английского языка/ А. И. Смирницкий; [Под ред. О. А. Смирницкой]. -4-е изд. -М. : Добросвет, КДУ, 2011.-236 с.
- 28.Ташицкий В. Место ономастики среди других гуманитарных наук / В. Ташицкий – М. : Издательство Академии Наук СССР – 1961. – 168 с.
- 29.Торчинський М. М. Структура онімного простору української мови: Монографія. Хмельницький : Авіст, 2008. 550 с.
- 30.Українська мова : енциклопедія / [редкол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін]. — 3-є вид. — К.: «Укр. енци.» ім. М. П. Бажана, 2007. — 856 с.

- 31.Федоров А. В. Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы) // Москва, 2002. – 416 с.
- 32.Шишкіна І. В. Семантика і поетика "fantasy" у новелістиці Р. Бредбері 1960 - 70-х рр. : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.04 / І. В. Шишкіна; Дніпропетр. нац. ун-т ім. О. Гончара. - Дніпропетровськ, 2015. - 20 с. - укр.

СПИСОК ІНТЕРНЕТ-ДЖЕРЕЛ

- 33.Бондалетов В. Л. Русская ономастика. Ареальный метод [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.textologia.ru/russkiy/onomastika/metodi-issledovaniy/arealniy-metod/1138/?q=463&n=1138>
- 34.Буряник А. І. Українська історична ономастика [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://lektsii.org/16-83259.html>
- 35.Валгина Н.С., Розенталь Д.Э., Фомина М.И. Современный русский язык[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.hi-edu.ru/e-books/xbook107/01/part-005.htm#i486>
- 36.Васильева Н. В. Большая российская энциклопедия. Антропонимика [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bigenc.ru/linguistics/text/702424>
- 37.Вітюховська Яна Запозичення в англійській мові [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ua-referat.com/Запозичення_в_англійській_мові
- 38.Возний Б. Особливості перекладу власних назв українською мовою в аудіовізуальних творах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/2516>
- 39.Дзира Я. І. Ономастика [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=1>

[0&S21FMT=eu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Onomastyka](#)

40. Григошкіна Я.В. Етимологічний склад найменувань сільськогосподарських будівель в англійській, німецькій, французькій та українській мовах [Електронний ресурс]. – jtmz.donnu.edu.ua/article/download/6126/6155
41. Зубко Андрій Українська ономастика: здобутки та проблеми [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbuu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/32501/19-Zubko.pdf>
42. Кириллова Е. Ономастика – это наука, изучающая имена собственные [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://fb.ru/article/215239/onomastika-eto-nauka-izuchayuschaya-imena-sobstvennyie>
43. Ковальська Н. А. Ономастичний простір паремій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4455/1/Ономастичний%20простір%20паремій.pdf>
44. Лучик А. Народна і наукова етимологія топонімів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.inmo.org.ua/assets/files/Luchyk.%20Narodna%20i%20nauk.%20etym..pdf>
45. Лябин И. Что такое ономастика: определение [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.syl.ru/article/374057/chto-takoe-onomastika-opredelenie>
46. Масенко Л. Т. Енциклопедія сучасної України. Власні назви, оніми [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://esu.com.ua/search_articles.php?id=35126

- 47.Мирошніченко М. І. Актуальність етимологічних досліджень на сучасному рівні розвитку мовознавства [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://eprints.library.odeku.edu.ua/3621/1/Miroshnichenko_M_I_Aktualnist_et_umolog_doslidj.pdf
- 48.Овадюк О. В. Запозичення як засіб збагачення англійської мови - 2013. - Вип. 27. - С. 207-212. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkyu_2013_27_34
- 49.Огірків А.П. Порівняльно-історичний метод [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://vseslova.com.ua/word/порівняльно-історичний_метод_%28історіч.%29-101059u
- 50.Семків Ростислав «451 за Фаренгейтом»: книжка проти влади [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/Culture/54678>
- 51.Торчинський М. М. Структура, типологія і функціонування онімної лексики української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://otherreferats.allbest.ru/languages/00581707_0.html
- 52.Фролова Л. Рэй Бредбери, "451 градус по Фаренгейту": отзывы о книге, краткое содержание [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.syl.ru/article/346887/rei-bredberi-gradus-po-farengeytu-otzyivyi-o-knige-kratkoe-soderjanie>
- 53.Шалагінов Б. Б. Изборник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://litopys.org.ua/ulencycl/ule17.htm>
- 54.Шпак Катерина Вікторівна Місце Етимології у когнітивних процесах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://docplayer.net/55680784-Misce-etimologiyi-u-kognitivnih-procesah-shpak-katerina-viktorivna-asist-mariupolskiy-derzhavniy-gumanitarniy-universitet.html>

- 55.Яковлева Е. Рэй Бредбери: 10 книг, которые должен прочесть каждый [Электронний ресурс]. — Режим доступа : <http://2queens.ru/Articles/Biblioteka-Pisateli/Rej-Bredberi-10-knig-kotorye-dolzhen-prochest-kazhdyj.aspx?ID=2883>
- 56.Amy E. Boyle Jonston Ray Bradbury: Fahrenheit 451 Misinterpreted [Электронний ресурс]. — Режим доступа : <http://www.laweekly.com/news/ray-bradbury-fahrenheit-451-misinterpreted-2149125>
- 57.A Linguistic Theory of Translation (Language and Language Learning) [Электронний ресурс]. — <http://www.ebooksz.net/2020/11/14/a-linguistic-theory-of-translation-language-and-language-learning/>
- 58.Chiara Grassilli Translation Techniques: Calque [Электронний ресурс]. — Режим доступа : <http://translathoughts.com/2016/05/calque/>
- 59.David Pringle Science Fiction: The 100 Best Novels, 1949-1984 (From Guide of David Pringle) [Электронний ресурс]. — Режим доступа : <https://www.listchallenges.com/science-fiction-the-100-best-novels-1949-1984>
- 60.Maria Dimitropoulou & Jon Andoni Duñabeitia &Manuel Carreiras Transliteration and transcription effects in biscriptal readers: The case of Greeklish [Электронний ресурс]. — Режим доступа : <https://link.springer.com/content/pdf/10.3758%2Fs13423-011-0095-8.pdf>
- 61.Translation and Translating: Theory and Practice (Applied Linguistics and Language Study) [Электронний ресурс]. — Режим доступа : <http://www.ebooksz.net/2020/11/14/translation-and-translating-theory-and-practice-applied-linguistics-and-language-study/>

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

- 62.Бредбері Р. 451° за Фаренгейтом: Повість / Пер. за англ. Є. Крижевича – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2015. – 208 с. – (Серія «Горизонти фантастики»)
- 63.Брэдбери Р. О скитаниях вечный и о Земле: – Москва, Правда – 1987 г. – 656 с.
- 64.Bradbury R. 451 Fahrenheit / R. Bradbury – М. : 2016. – 142 с.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

- 65.Макс Фасмер. Этимологический словарь русского языка [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://etymolog.ruslang.ru/index.php?act=contents&book=vasmer>
- 66.Этимологический онлайн-словарь русского языка Макса Фасмера [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://lexicography.online/etymology/vasmer/>
- 67.Этимологический онлайн-словарь русского языка Шанского Н. М. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://lexicography.online/etymology/shansky/>
- 68.П. Я. Черных. Историко-этимологический словарь современного русского языка [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://etymolog.ruslang.ru/index.php?act=contents&book=chernykh>
- 69.Словник іншомовних слів Мельничука [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://slovopedia.org.ua/42/53397/282479.html>
- 70.Hoad T. F.Oxford Concise Dictionary of English Etymology
- 71.Klein E. A comprehensive etymological dictionary of the English language / E. Klein / Edition 6. – Elsevier Publishing Company, 1971. 844 p.

72. Online Etymology Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.etymonline.com/>
73. Partridge E. A short etymological dictionary of modern English, London/New York 2000
74. The Concise Oxford Dictionary of English Etymology / Ed. T. F. Hoad. – Oxford : Oxford University Press, 1996. 552 p.

